

Hız. Peygamber'e Karşı Müşrik, Münafık ve Ehl-i Kitap Tarafından Fiilî Olarak Yapılan Saygısızlıklar*

Aşır ÖRENÇ**

ÖZET

Hız. Peygamber'in Mekke hayatı genel olarak müşriklerle mücadele içerisinde geçmiştir. Hız. Peygamber, Müşriklerin alay, hakaret, işkence gibi sözlü ve fiili olarak düşmanca tutum ve davranışlarına maruz kalmıştır. Medine hayatında ise Hız. Peygamber'in kazandığı siyasi nüfuz ve hâkimiyetinden dolayı menfaatlerini kaybedenlerin oluşturduğu Münafık zümresi de Allah Resulü (sav)'ne karşı her zaman saygısızca tutum ve davranışlara yeltenmiştir. Bu dönemde Ehl-i kitap dediğimiz Yahudi ve Hıristiyanlar da bir peygamber bekledikleri halde, gelen peygamberi beklentilerine uymadığı için heva ve heveslerine yenik düşerek kabul etmemiş ve saygı duymamışlardır.

Anahtar Kelimeler: Hız. Peygamber, Saygı, Müşrik, Münafık, Ehl-i Kitap

Actual Disrespects of Polytheists, Hypocrites and People of the Book Against Hız. Prophet

ABSTRACT

In general, the life of Hız. Muhammed (Sallallahu 'alayhi wa Sallam) has passed in a conflict with polytheists. Hız. Muhammed (Sallallahu 'alayhi wa Sallam) was subjected to the parol and actual hostile attitudes and behaviors such as derision, aspersion, torment. In Medina life, the Munafiqs that lose their benefits because of Hız. Muhammed's (Sallallahu 'alayhi wa Sallam) political influence and dominance, had always been in disrespectful attitudes and behaviors toward Him. In this period, in spite of waiting a prophet, the Christians and Jews that we called People of Book, didn't accept Him and didn't show respect because of the Prophet didn't fit their expectations besides their whims.

Keywords: Hız. Muhammed (P.U.H), Respect, Polytheists, Munafiq, People of the book.

1. Temel Kavramlar

1.1. Saygı ve Saygısızlık

Dünya sevgi ve saygı üzerine kurulmuştur. Dünyada ve ahirette mutlu olmanın yolu yaratılmış bütün varlıkları sevmek ve onlara gereken saygıyı göstermekten geçmektedir. Çatışmaların yaşanmadığı bir toplumun var olması, ancak kişilerin birbirlerine karşı saygı duymalarına bağlıdır.

Saygı, sözlükte değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye veya bir şeye karşı sevgi ile çekinme karışımı bir bağlılık ve takdir duygusuna

* Bu yazı S.D.Ü S.B.E Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı'nda 2007 yılında sunulan "Hız. peygamber'e Yapılan Saygısızlıklar ve İlgili Hadislerin Değerlendirilmesi" başlıklı yüksek lisans tezinin bir bölümünden yapılan alıntıdır.

** Öğr. Gör. S.D.Ü İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Hadis Anabilim Dalı, S.D.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Hadis Bilim Dalı Doktora Öğrencisi.

dayalı olarak dikkatli, özenli ve ölçülü davranma durumu, hürmet, ihtiram, başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu gibi anlamlara sahiptir.¹ Saygıda itibar etme, iyice düşünerek ihtiyatlı ve dikkatli davranma, riayet etme, hatır sayma, edepli davranma² gibi tutum ve davranışlar söz konusudur. Bununla birlikte hürmet, ihtiram ve ta'zim sözcükleri de saygıyla eş anlamlı olarak kullanılan kelimelerdir.

Bu konuda Şentürk'ün açıklamaları aydınlatıcı mahiyettedir: "Saygı kavramını daha anlaşılır bir hale getirmek için şöyle bir yaklaşım uygun olabilir. Saygı kelimesi saymak kökünden geldiğine göre dilimizde bulunan, birini 'adamdan saymak, adam yerine koymak, hesaba katmak, dikkate almak, önem vermek,' gibi deyimler bize bu konuda bir ipucu verebilir. Birisi için, adamdan saymak, adam yerine koymak, demek ne demektir? Ona değer vermek, varlığını kabul etmek, onu yok saymamak demektir. Buradan başlayarak saygının anlamını, hürmet etmek, kişinin hakkını, hukukunu gözetmek, onun büyüklüğünü, üstünlüğünü kabul etmek ve buna uygun tavır ve davranışlarda bulunmak; hoş giden özellikleri, tutum ve davranışları sebebiyle onu beğenip sevmek, hayran olmak, takdir etmek, nezaket, dikkat ve ihtimam göstermek; onun sevgi ve beğenisini kazanma arzu ve çabası içinde bulunmak gibi sevgiye dayananlar yanında, bu davranışları gereken titizlikle yapamamış olmaktan endişe ederek ondan utanmak, çekinmek gibi korku yönü ağır basan tutum ve davranışları da içine alacak şekilde genişletmek mümkündür."³

Kavrama bir başka açıdan bakacak olursak; saygı, insanın kendisine ve başkalarına karşı takındığı bir tavır olması dolayısıyla, kişinin bu tavra sahip olduğu sıradaki bilinç düzeyi önemlidir. Kişiden beklenen saygı davranışının yerli yerince olabilmesi için hem kendini her yönüyle bilmesi, tanınması yani sağlıklı bir benlik algısına sahip olması, hem de içinde bulunduğu ortamda kimlerin ve nelerin, ne olduğu, ne kadar önemli ve değerli olduğuyla ilgili bilgi, algı ve bilinç düzeyi önem arz eder. Burada kişinin inanç ve değerler dünyası da devreye girmektedir. Buna göre kişinin şahsiyetini oluşturup geliştirebilmesi açısından, sosyokültürel hayatta nelere değer verip vermeyeceği, neleri benimseyip benimsemeyeceği, nelere katlanıp katlanmayacağı konusunda karar verebilmesi için bilgilendirilmesi, kültür seviyesini yükseltmesi gerekmektedir. Bu anlamda saygının iki yönü vardır: 1- Kişi, bir başkasına, onu sevdiği ve takdir ettiği için saygı duyar, saygı gösterir. 2- Ondan korktuğu ve çekindiği için saygı gösterir. Öyleyse saygı duymanın ve saygılı davranmanın sevgi ve korku gibi iki temel duyguya dayandığını, iki ayağının bulunduğunu söyleyebiliriz. Bazı saygı davranışlarında bunun sevgi yönü ağır basarken, bazılarında da korku yönü daha etkili olabilir."⁴

Bu açıklamaların ışığında saygı kavramıyla ilgili olarak iki boyutlu bir tasnif yapabiliriz. Bunlardan birincisi, sevgi ve bağlılık temeline dayanan saygıdır. Kişi sevdiği, gönülden bağlandığı ve yücelttiği muhatabına karşı, bu duyguların bir sonucu olarak saygıda kusur etmemeye çalışır. İkinci tip saygı, korku boyutu ağır basan bir saygıdır. Kişi korktuğu, büyüklüğünden çekindiği, şerrinden emin olmak istediği zata karşı

¹ Türkçe Sözlük, (Heyet), Türk Dil Kurumu, Ankara 1988, II, 1268; Örnekleriyle Türkçe Sözlük, (Heyet), Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara 1996, IV, 2463; Ferit Devellioğlu, Neval Kılıçkını, *Büyük Türkçe Sözlük*, İstanbul 1975, s.1037.

² Şemsettin Sami, *Kamûs-i Türki*, Çağrı Yayınları, İstanbul, (t.y), s. 545.

³ Habil Şentürk, "Sosyal İlişkilerde Saygı Kavramı: Psikoloji ve Din Açısından Bir Bakış", s. 219, SDÜİFD, Yıl:2008/1, Sayı: 20.

⁴ Habil Şentürk, "Sosyal İlişkilerde Saygı Kavramı: Psikoloji ve Din Açısından Bir Bakış", s. 219.

saygıda bulunur, bulunma gereği duyar. Nitekim kişinin Allah (cc)'a karşı saygısının da iki boyutu vardır. Bunun bir boyutunda, kişinin Allah (cc)'ı, hakkında edindiği gerekli bilgilerle tanıyarak, verdiği bunca nimetler karşısında sevmesi, takdir ve şükran duygularıyla O (cc)'na bağlanması; diğer boyutunda ise, birtakım kusurları, günahları karşısında da O (cc)'nun azametinden, kudretinden ve kahrından korkması, ancak engin rahmetinden de ümitli olarak bağışlanma arzusu içinde saygılı davranması söz konusudur. Buradaki saygı, birinci boyutuyla sevgi ve takdire dayalı, içten gelen bir saygı türüdür. İkinci boyutunda ise korku ve çekinmeye dayalı bir saygı söz konusudur.

Bu genel yaklaşımdan sonra, saygıyı, kişinin saygı bilincine bağlı olarak içten gelen, iç kaynaklı saygı ve ona kendi dışından dayatılan, dış kaynaklı saygı olarak ikiye ayırmak mümkündür. Burada sevgi ve takdire bağlı olan iç kaynaklı saygının daha sağlıklı ve daha güvenilir; korku ve endişeye dayalı olan dış kaynaklı saygının ise daha sağlıksız ve güvenilmez bir saygı tipi olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim kişilik değerleri ve din konularında çalışmalarıyla tanınan Amerika'lı meşhur psikolog Allport, dinin yaşanış şekilleri bakımından da bu tasnifi yapmakta ve iç kaynaklı dini yaşayışı olumlu karşılayıp takdir ederken, dış kaynaklı, dış güdümlü veya dış beklentiye yönelik dindarlığı makbul saymamakta, samimi ve olgun bir dindarlık olarak görmemektedir.⁵

Saygısızlık kavramına gelince, sözlüklerde gereken saygıyı göstermemek, saygılı olmamak,⁶ düşüncesizlik, kabalık, edepsizlik, hürmetsizlik,⁷ gibi anlamlarla açıklanmaktadır. Görüleceği üzere saygısızlık, saygının zıddı olan tutum ve davranışlardır. Buradan hareketle saygının ve saygısızlığın psikolojik tahlilini yapmak gerekirse, saygı genellikle olumlu duygu ve düşüncelere dayalı olumlu tutum ve davranışları içerir. Saygısızlık ise genellikle olumsuz duygu ve düşüncelere dayalı olumsuz tutum ve davranışları ifade eder.⁸

1.2. Hz. Peygamber'e Saygı Ve Saygısızlık

1.2.1. Hz. Peygamber'e Saygı

Saygının yukarıda yapmış olduğumuz ikili tasnifine göre, Sahabenin Hz. Peygamber'e karşı saygısını birinci boyuttaki saygı sınırları içerisinde düşünebiliriz. Hz. Peygamber'in, etrafında sevgi halkası oluşturmuş olan Sahabe tarafından doruk noktada sevilip sayılması, tarihte başka hiçbir şahsa nasip olmamıştır. Sahabe, Resulullah (sav)'ın Allah katındaki değerini idrak etmiş, kendilerine dünya ve ahiret saadetini vadeden Hz. Peygamber'e gönülden bağlanmış, bu sevgi O'nun otoritesinin bir gereği olan itaat ve saygıyı da beraberinde getirmiştir.

Kur'an-ı Kerimde saygı kelimesinin karşılığı olarak “وقر” kökünden tef'ıl babında masdarı olan “توقیر” kelimesine rastlanmaktadır ve bu kelime tespit edebildiğimiz kadarıyla Kur'an'da bir yerde geçmektedir.⁹ Bu ayetin tefsirinde Elmalılı (1358/1942) şunları söylemektedir: “Burada mananın bir kaç yönü vardır: Bu dört emrin her biri elçilik, şahitlik, müjdeleyicilik ve uyarıcılıktan her birine terettüp etmesidir. Şöyle ki;

⁵ Hasan Kayıklık, “Allport'a Göre Dinî Yaşayışa Gelişimsel Bir Açılım”, Dinî Araştırmalar Dergisi, Ankara 2003, S. XV, V, 136.

⁶ Türkçe Sözlük, II, 1268.

⁷ Seyfettin Altaylı, *Azerbaycan Türkçe Sözlüğü*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1994, II, 1020.

⁸ Habil Şentürk, “Sosyal İlişkilerde Saygı Kavramı: Saygının ve Saygısızlığın Psikolojisine Genel Bir Yaklaşım”, s. 2.

⁹ “Mubakkeke ki biz, seni bir şabit, bir müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik ki; Allah'a ve Resulü'ne iman edesiniz, ona destek olup saygı gösteresiniz ve Allah'ı da sabah akşam tesbih ve tenzih edesiniz. 48/ Fetih 8-9.

Peygamber olarak gönderilme, Allah'a ve Resulü'ne imanı gerektirir, şahadet ta'zizi yani dinine yardım ile güçlendirmeyi; müjdeleme, güzel karşılamayı ve saygıyı; uyarma da azaptan korunmak için tenzih ve tesbihi gerektirir veya her biri bu dördünü gerektirir. Bunların dördünün toplamı birden öncekilerin her birine terettüp eder ki bu da ikinci manadır. Bu iki takdirde zamirler hep Allah'a yöneliktir. Diğer bir ihtimale göre de (وَتُعَزُّوهُ وَتُوقِرُّوهُ) zamirleri Peygamber'e, (وَتُسَبِّحُوهُ) zamiri Allah'a yöneliktir ki bu şekilde üzerinde vakıf vardır. Yani okurken burada durulur. Mushaflarımızda da buraya mutlak vakıf işareti olan "ط" harfinin konulması da bu manaya göredir."¹⁰

Hadislerde de "توقیر" mastarından bazı kelimeler saygı göstermek, saygılı olmak anlamında kullanılmıştır.¹¹ Meşhur bir hadiste Allah Resulü (sav), "Küçüklerimize merhamet etmeyen (sevgi göstermeyen), büyüklerimizi saymayan (saygı göstermeyen) kimse bizden değildir"¹² buyurmuşlardır. Hadis müelliflerinden Darimi'nin Süneni'ndeki bir bab, Tevğiru'l-Ulema (Âlimlere saygı) başlığını taşımaktadır.¹³ Bu kelimenin yanı sıra Arapça ve Türkçede saygı genellikle ta'zim ve hürmet kelimeleriyle ifade edilmektedir.

Resulüllah (sav)'a karşı tam bir saygı ve bağlılık içerisinde hareket eden Sahabe, öncelikli olarak bu davranışını Kur'an-ı Kerim'den almaktadır.¹⁴ Kur'an-ı Kerim'in birçok ayetinde Müslümanlara, Allah ile birlikte Resulü'ne (sav) de itaat etmeleri emredilmiş,¹⁵ hatta Resule itaatın Allah'a itaat olduğu,¹⁶ Allah'ı sevmenin ve O'nun tarafından sevilmenin yolunun ancak peygamberini sevmek ve O'na uymakla mümkün olduğu,¹⁷ bildirilmiştir. Kur'an diğer peygamberlerden ismiyle bahsederken Hz. Peygamber'e ayrı bir önem vererek ismiyle hitap etmemiştir.¹⁸ Hz. Peygamber'e karşı konuşurken dahi gerekli saygıyı göstermeyi Allah Teala emretmiştir. Ayet-i kerimede "Ey iman edenler! Seslerinizi Peygamberin sesinden fazla yükseltmeyin. Birbirinizle yüksek sesle konuştuğunuz gibi onunla da öylece konuşmayın. Yoksa siz farkında olmadan bütün emekleriniz hiçe iniverir"¹⁹ buyrulmaktadır. Bu ister lafzî, isterse mecazî olarak anlaşılın Hz. Peygamber'e hitap ederken sevgiye dayanan bir saygının gösterilmesi istenmektedir. "Ayet-i Kerime'deki ifade Sahabe söz konusu olduğunda lafzî bir anlam taşıırken, Sahabe ve sonraki nesiller için mecazî anlam taşımaktadır. Yani birinin kişisel görüşleri ve tercihleri Hz. Peygamber tarafından duyurulan kesin yasal buyrukların ve ahlaki kayıtların üstüne çıkmamalıdır."²⁰

¹⁰ Elmalılı, M. Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, (sad: İsmail Karaçam ve Arkadaşları), Azim Neşriyat, İstanbul, (t.y), VII,161.

¹¹ Ahmed B. Hanbel, *el-Müsned*, Çağrı Yayınları, (y.y), (t.y), I, 275, II, 207; TİRMİZİ, Ebû İsa Muhammed b. İsa, *es-Sünen*, Çağrı Yayınları, (y.y), (t.y), Bırr 15.

¹² Tirmizî, Bırr 15; Münavi, Abdurrauf, *Feyzu'l-Kadîr Şerhu Camiu's-Sağır*, I. Baskı, Mısır 1356/1938, V, 388.

¹³ Darimi, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdurrahman, *Sünen-i Dârimi*, Çağrı Yayınları, (y.y), (t.y), Mukaddime 37.

¹⁴ "Muhakkak ki: Biz, seni bir şahit, bir müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik ki Allah'a ve Resulüne iman edesiniz, ona destek olup saygı gösteresiniz ve Allah'ı da sabah akşam tesbih ve tenzih edesiniz." 48/Fetih 8-9.

¹⁵ 3/Âl-i İmran 32- 132; 4/Nisa 59; 5/Maide 92; 8/Enfal I, 20- 46.

¹⁶ 4/Nisa 80.

¹⁷ 3/Âl-i İmran 31.

¹⁸ Sâbûnî, Muhammed Ali, *en-Nübüvvetü ve'l-Enbiyâ*, Dimeşk, 1989, s. 24-25.

¹⁹ 49/Hucurat 2.

²⁰ Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı*, (ter: Cahit Koytak, Ahmet Ertürk), İşaret Yayınları, VI. Baskı, İst 1999, s. 1054.

Hız. Peygamber ile konuşurken dikkat edilecek bu titizlik yetmemekte, ayrıca Allah'ın ve meleklerin Hız. Peygamber'e salât ettikleri (övdükleri) belirtilerek bütün müminlerin de buna katılıp içtenlikle O'na salât ve selam etmesi istenmektedir.²¹ “Allah'ın salâtı, Nebîsini rahmetine mazhar etmesi, onun şanını yüceltmesidir. Meleklerin salâtı, Hız. Peygamber'in şanını yüceltme, müminler için duadır. Müminlerin salâtı da, duadır. Selamları ise o'na güven verme, ona kendileri tarafından vâki olabilecek zarar, saygısızlık gibi olumsuz durumlardan teminat verme anlamına gelmektedir.”²²

Hız. Peygamber de bu vesileyle Allah Teâlâ'nın ayet-i kerimede bildirmiş olduğu emrini teyiden kendisine salât ve selam edilmesini tavsiye ederek bu emri yerine getirenlere müjdelere vermiştir. Bunlardan örnek olarak “Kim bana (bir kere) salât okursa Allah da ona on salât okur ve on günahını affeder, (mertebesini) on derece yükseltir.”²³ “Kıyamet günü bana insanların en yakını olanı, bana en çok salâvat okuyandı”²⁴ hadislerini zikredebiliriz. Ulema salât ve selam okumanın vücubiyeti hususunda ihtilaf etmiştir. Hangi şartlarda vacip olduğu hususunda ihtilaf olsa da, en uygun olanı Hız. Peygamber'in ismi her zikredildiğinde okumaktır. Ancak, Kur'an okurken ve hutbe dinlerken salâvat getirmek vacip değildir.²⁵

Kur'an-ı Kerim daha da detaya girerek Resulü Allah (sav)'ın evinde yemek yemede edepli davranılması²⁶ ve Hız. Peygamber'in evinin dışından O'na seslenilmemesi konularında da uyarıda bulunmuş;²⁷ ayrıca Resulü Allah (sav)'ın önüne geçmeyi yasaklamıştır.²⁸ Görüleceği üzere Allah Teâlâ bu ayetlerde Resulü Allah (sav)'a saygı konusunda en ince detaya kadar inerek Hız. Peygamber'e karşı saygılı davranmanın önemine işaret etmiştir.

Resulü Allah (sav)'ın Allah katındaki değerini kavramış olan Sahabe, Hız. Peygamber'den gelen bütün emir ve talimatları, gereğince yerine getirmeye çalışmışlardır. Kendilerine mükemmel olarak örnek olan ve yol gösteren Allah Resulü'nün (sav) açtığı bu yola mallarını ve canlarını adayan Sahabe O'nu o kadar saygı ve dikkatle dinlemişlerdir ki, bu esnada “Öyleki başlarına birer kuş konmuşçasına”²⁹ bir itina içerisinde bulunmuşlardır. Nitekim en ideal iletişim de anlatanla dinleyenin ortak ideal ve düşüncelere sahip olup aynı arzu ve gaye içinde bulunmaları halinde gerçekleşmektedir.³⁰ Dolayısıyla bir tarafta Kur'an'ın ifadesiyle kendini helak edercesine çabalayan bir Peygamber,³¹ diğer tarafta ise hayatını Kur'an'ın ruhuna uygun hale getiren bu rehberle teslim olmuş Sahabe olunca, iletişimin en ideali yaşanmıştır.³²

²¹ 33/ Ahzab 56.

²² Suat Yıldırım, *Kur'an-ı Hakîm ve Açıklamalı Meali*, Işık Yayınları, İstanbul 2002, s. 425.

²³ Nesâî, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb, *es-Sünen*, Çağrı Yayınları, (y.y), (t.y), Shv 55.

²⁴ Tirmizî, Salât 357.

²⁵ İbrahim Canan, *Hadis Ansiklopedisi Kütüb-i Sitte*, Akçağ Yayınevi, İstanbul, (t.y), VI, 133.

²⁶ 33/ Ahzab 53.

²⁷ 49/ Hucurat 4.

²⁸ 49/ Hucurat 1.

²⁹ Ahmed B. Hanbel, IV, 278.

³⁰ Özcan Başkan, *Bildirişim*, İst 1988, s. 21.

³¹ 18/Kehf 6.

³² Mehmet Görmez, *Sünnet ve Hadisin Anlaşılması ve Yorumlanmasında Metodoloji Sorunu*, T.D.V. Yayınları, Ankara 1997, s. 170.

Sahabenin Hz. Peygamber'e karşı sevgi, saygı ve bağlılığını inanmayanlar dahi itiraf etmek durumunda kalmışlardır. Nitekim bu duruma Hudeybiye'de şahit olmuş olan Mekke'nin ileri gelenlerinden Urve b. Mesud, Kureyşe, “*Ey kavmim, Vallahi birçok krallar gördüm, beyet halinde Kayser'e, Kısra'ya ve Necasi'ye gittim. Ama Muhammed'in ashabının ona tazim ettiği kadar, hiçbir kralın adamlarının tazim ettiğini görmedim*”³³ diyerek itiraf etmiştir. Yine aynı şekilde Hudeybiye antlaşmasını yenilemek için Medine'ye gelen ve olumlu cevap alamayan Ebu Süfyan da Mekke'ye döndüğünde kavmine “*Ben size her birinin kalpleri bir kalbe bağlı olan bir kavimden geldim*”³⁴ diyerek Sahabenin Hz. Peygamber'e bağlılığını dile getirmiştir. Bunun gibi Bedir savaşına giderken Hz. Peygamber, teker teker gurupların moral ve bağlılığını ölçmek istediğinde Mikdâd b. Amr'ın (ra), “*Ya Resulullah! Biz İsrailoğulları'nın Hz. Musa'ya 'Git, sen ve Rabb'in, ikiniz onlarla çarpışın, biz burada oturalım' dediği gibi demeyiz. Biz ancak senin yanında, seninle birlikte çarpışırız deriz*”³⁵ demesi ashabin bağlılığını ortaya koymaktadır. Hz. Peygamber ile Sahabe arasında zannedildiği gibi bir resmiyet de söz konusu olmamıştır. Allah Resülü (sav), Sahabe'ye fikir ve düşüncelerini açıklamada fazlasıyla serbestlik sağlamış, Hz. Peygamber ile Sahabe arasındaki ilişki Sahabe ile beşer-Resul ilişkisi olarak geçmiş³⁶ ve Arneldez'in ifadesiyle Resulullah (sav), hiçbir zaman despot bir kimse olmamıştır.³⁷

Hz. Peygamber'i canından aziz bilen Sahabe, Allah Resülü (sav)'ne karşı tazimini sergilemek adına zirve noktada tutum ve davranışlar sergilemişlerdir. Hatta öyle ki bazen Allah Resülü (sav), ashabının kendisine karşı saygı da olsa ölçüyü kaçırmamaları yönünde tavrını koymuş, yanlarına gittiğinde Sahabenin ayağa kalkmalarını dahi nehyetmiştir.³⁸ Bundan dolayıdır ki Enes b. Malik (ra), “*Kendileri için Hz. Peygamber'den daha sevimli kimse olmamasına rağmen Sahabe, hoşlanmadığını bildikleri için Hz. Peygamber'i gördüklerinde ayağa kalkmazlardı*” demektedir.³⁹

Sahabe aynı zamanda Mescidi Nebevi'ye girmeyi Hz. Peygamber'in huzuruna girmek gibi görüp sessizce, edeb ve saygı ile girip çıkmışlardır. Sahabe genelde bu şekilde hareket ederken herhangi bir dalgınlık sonucu edebe aykırı davranışlar vuku bulduğunda da anında ikaz etmişlerdir. Bir zaman Mescid-i Nebevîde yüksek sesle konuşulması üzerine Hz. Ömer, sesli konuşanların kimler olduğunu sormuş ve kendisine Taif ahalisinden oldukları söylenince de Hz. Ömer “*Eğer siz bu şehir ahalisinden olsaydınız muhakkak canınızı acıttırdım. Siz Allah Resülü (sav)'nin mescidinde*

³³ Ahmed B. Hanbel, IV, 329–330.

³⁴ Abdurrezzak, Ebû Bekr Abdurrezzak b. Hemmâm es-San'ânî, *el-Musannef*, (tah: Habiburrahman el-A'zamî), I. Baskı, Beyrut 1392/1972, V, 375.

³⁵ İbn Sa'd, Ebû Abdullah Muhammed, *et-Tabakatü'l-Kübra*, Daru Sadr, Beyrut (t.y), III, 162.

³⁶ Bu ilişkiyi göstermesi adına şu rivayetler dikkat çekicidir: Cabir b. Semure'ye (ra) Resulullah ile sohbet edip etmedikleri sorulduğunda o, “çok defa sohbet ederdik. Resulullah (sav), sabah namazını kıldıktan sonra namazgâhından güneş yükselene dek kalkmazdı. Bu sırada Sahabe onunla sohbet eder, mescidde şiirler okur, cahiliye işlerini anar ve gülerler, Hz. Peygamber de onlara tebessüm ederdi” demektedir. Bkz: MÜSLİM, Mesacid 286; Zeyd b. Sabit (ra) de bu soruya “Dünyadan bahsedersen o da bizimle dünyadan bahseder, yemekten bahsederse o da yemekten bahsederdi. Bunları da mı size haber vereyim” şeklinde cevaplamıştır. Bkz: İBN SA'D, *Tabakat*, I, 365.

³⁷ Roger Arneldez, *Hz. Muhammed*, (Çev: Burhanettin Semi), İstanbul, 1982, s. 32.

³⁸ Ahmed B. Hanbel, V, 256; Ebu Davud, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî, *es-Sünen*, Çağrı Yayınları, (y.y), (t.y), Edeb 165.

³⁹ Tirmizî, Edeb 13.

seslerinizi yükseltiyorsunuz öyle mi?!" diyerek onları azarlamış ve bu yaptıkları hareketin Hz. Peygamber'e bir saygısızlık olduğunu dile getirmiştir.⁴⁰

Yukarıda Mescidi Nebevide yapılan edebe muhalif hareketlerin Hz. Peygamber'in şahsına yapılmış bir saygısızlık olarak addedildiği gibi ehl-i beytine dil uzatmak, hayatta olanlara hürmette kusur etmek de aynı şekilde saygısızlık sayılmıştır. Nitekim ehl-i beytin faziletin ve üstünlüğüne temas eden ayetlerin⁴¹ yanı sıra birçok hadiste⁴² de onlara sevgi beslenmesi istenmiş ve bu sevginin Hz. Peygamber'i sevmenin bir gereği olduğu vurgulanmıştır.⁴³ Bu husustan dolayı Peygamber'in ailesi ve yakın akrabaları Müslümanlar nezdinde müstesna bir mevkiye sahiptir.

1.2.2. Hz. Peygamber'e Saygısızlık

Çalışmamızın konusu gereği saygının muhatabı Hz. Peygamberdir. Hayatları vahyin ve Hz. Peygamber'in müşahedesi altında şekillenen Sahabe de neticede bir insandır. İnsanlıklarının gereği olarak da içlerinden hata yapanlar olabilmıştır. Nitekim bazen Hz. Peygamber'e karşı olumsuz tutum ve davranışlarda da bulunabilmişlerdir. Hz. Peygamber, Sahabeden sadır olan bazı menfi söz ve fiillerden bir kısmını açıklamak suretiyle onları ihtar ederek düzeltilmiş, bazılarını da mazur görerek herhangi bir müdahalede bulunmamıştır. Bu tür eylemleri hafif saygısızlık sınırları içerisinde görmek durumundayız. Ancak art niyet olmasa dahi Sahabe tarafından Hz. Peygamber'e karşı saygı sınırlarını aşan tavırlar da vuku bulmuştur. Sahabe'nin Allah Resülü'ne (sav) karşı saygı sınırını aşan tutum ve davranışlarının bir kısmını başta Kur'an-ı Kerim eleştirmiştir. Bedir savaşı öncesi Sahabenin müşrik ordusuyla karşılaşmamak için Hz. Peygamberle tartışmaları,⁴⁴ Uhud'da Sahabeden bazılarının birbiriyle tartışıp Hz. Peygamber'in emrine muhalefet etmeleri,⁴⁵ yine Uhud savaşında Hz. Peygamber'in öldürüldüğüne dair yalan haberlerin yayılması üzerine Müslümanların telaşa kapılmaları⁴⁶ dolayısıyla Kur'an tarafından uyarılmışlardır.

Hz. Peygamber'in yaklaşık yirmi üç yıllık risaleti döneminde Sahabenin yukarıda da temas ettiğimiz üzere, O'na itaat ve bağlılıkları bilinen bir gerçektir. Ancak Hz. Peygamber'e karşı saygı sınırlarını aşan söz ve davranışlar genellikle Hz. Peygamber'i yeterince tanıyamamış ve O'nun terbiyesinde yetişmemiş Bedeviler başta olmak üzere, Sahabeden de sadır olmuştur. Gerçi yirmi üç yıl gibi geniş bir zaman dilimi içerisinde bakılınca, bu olumsuz tutum ve davranışların ne kadar az olduğu görülecektir. Bu olumsuz tavırlar genellikle siyasi ve askeri konularda ortaya çıkmış, Hz. Peygamber'in şahsına ve otoritesine zarar verecek şekilde de olmamıştır.

Bu çalışmamızda bir söz veya fiilin saygısızlık kapsamında değerlendirildiğinin açık göstergelerinden birisi olan art niyet unsuru taşıyan tutum ve davranışları ele almaya çalıştık. Bu olumsuz tutum ve davranışları ise, münafık, müşrik ve Ehl-i Kitap zümreleri sergilemiş ve onların Hz. Peygamber (sav)'e karşı duruşları her zaman

⁴⁰ Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail, *el-Câmiu's-Sabîh*, Çağrı Yayınları, (y.y), (t.y), Salât 83.

⁴¹ 33/ Ahzab 53; 42/Şûra 23.

⁴² Konuyla ilgili olarak geniş bilgi için Bkz: Yusuf Açıknel, *Kur'an ve Hadisler Işığında Ehl-i Beyt*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2009.s. 85-187.

⁴³ Ahmed B. Hanbel, VI, 292; Tirmizî, Menakıb 20- 30- 31; Nesâî, İman 19.

⁴⁴ 8/ Enfal 5-8.

⁴⁵ 3/Âl-i İmran 152.

⁴⁶ 3/Âl-i İmran 144.

düşmanca olmuştur. Bu guruplar Hz. Peygamber'in risaleti boyunca fırsat buldukları her zaman ve mekânda saygısızlık yapmaktan geri kalmamışlardır. Hz. Peygamber'i halkın gözünden düşürmek için karalama kampanyalarıyla başlayan bu tavırlar güç yetirebildikleri zamanlarda işkenceye dönüşmüş, kimi zaman alay ve iftiralarla devam etmiş; tüm bunlardan istediklerini elde edemedikleri için de Hz. Peygamber'in vücudunu ortadan kaldırmaya teşebbüse kadar uzanmıştır. Resulüllah (sav), gayrimüslimlerin bu gerek aleni ve gerek sinsi teşebbüslerinden, bazen Cebrail (as)'in haber vermesiyle, kimi zaman ashabının uyarılarıyla, kimi zamanda da kendi sezgi ve tecrübeleriyle korunmuştur. Her halükarda Allah (cc), Hz. Peygamber'i muhafaza buyurmuştur. Konumuzla alaklı olarak Hz. Peygamber'e karşı Müşrik, Münafik ve Ehl-i Kitap tarafından fıllî olarak yapılan saygısızlıkları belli başlı ana başlıklar altında açıklamaya çalışacağız.

2. Hz. Peygamber'in Hayatına Son Verme Teşebbüsleri

Müşrik, Allah'a ortaklar koşan ve onu inkâr eden kimse demektir.⁴⁷ Kur'an-ı Kerimde müşriklerle ilgili olarak puta tapan cahiliye müşriklerinin Allah'a şirk koşarak inandıkları,⁴⁸ yaptıkları putların kendilerini Allah'a yaklaştıracağını⁴⁹ ve kendileri için Allah katında şefaahatçi olacaklarını zannettikleri⁵⁰ bildirilmiştir. Hâlbuki Kur'an, putların kendilerine hiçbir faydasının olmadığını⁵¹ ve putların kıyamet günü kendine tapanları şikâyet edecekleri,⁵² yüzüstü bırakacakları,⁵³ putların müşriklerle birlikte cehennemeye yakıt olacakları,⁵⁴ müşriklerin cehennemde ebedi kalacaklarını⁵⁵ haber vermektedir.

Hz. Peygamber'e karşı fırsat buldukları zamanlarda her türlü sözlü ve fiili saldırılardan vazgeçmeyen Müşrikler, yaptıkları hakaretlerin, ambargonun, iftiraların ve karalama kampanyalarının sonuç vermemesi üzerine son çare olarak Resûlullah (sav)'in vücudunu ortadan kaldırmaya çalışmışlardır. Müslümanların göç etmesi ve beraberinde Medinelî Ensar'ın onlara kucak açmasıyla telaşa kapılan müşrikler, Hz. Peygamber'in de hicret edip güçlenerek kendilerine karşı savaş başlarına geçeceği korkusuyla harekete geçmişlerdir.

Hz. Peygamber'i ortadan kaldırma teşebbüsüne ilk adımın bu dönemde atıldığını görmekteyiz. Müslümanların hicretle birlikte genişlemesinden rahatsız olan müşrikler derhal Dâru'n-Nedve'de toplanma kararı almış, toplantıda sunulan çözüm yollarının içerisinde Ebu Cehil'in ortaya attığı fikir olan Hz. Peygamber'in öldürülmesi fikrinde karar kılınmıştır.⁵⁶ Cebrail (as), müşriklerin aldığı bu karardan Hz. Peygamber'i haberdar ederek yapması gerekenleri bildirmiş, Allah Resûlü (sav) de gerekli önlemleri

⁴⁷ İbn Manzur, Ebu'l-Fadl Cemâluddin Muhammed İbn Mükerrrem (711/1311), *Lisanü'l-Arab*, Daru'l-Fikr, Beyrut 1990, XI, 363.

⁴⁸ 12/Yusuf 106.

⁴⁹ 39/Zümer 3.

⁵⁰ 10/Yunus 18.

⁵¹ 30/Rum 13; 39/Zümer 38.

⁵² 19/Meryem 82.

⁵³ 10/Yunus 29.

⁵⁴ 21/Enbiya 98.

⁵⁵ 98/Beyyine 6.

⁵⁶ İbn Sa'd, *Tabakat*, I, 227; İbn Hişam, Ebu Muhammed Abdülmelik (218/833), *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, (tah: Mustafa es-Sakka, İbrahim el-Ebyari, Abdül-Hafız Şibli), İhyâü't-Türasî'l-Arabi, III. Baskı, Beyrut 1391/1971, II, 124-126.

alarak hareket etmiştir. Müşrikler tarafından alınan bu karar uygulamaya geçmiş, müşrikler Hz. Peygamber’i hicret boyu öldürmek için uğraşmış fakat muvaffak olamamışlardır. Medîne’ye Hicret boyunca çeşitli mucizeler vuku bulmuş ve Allah Teâlâ, Resûl (sav)’ünü korumuştur.⁵⁷

Kureyş müşrikleri, Bedir’de uğramış oldukları hezîmetin intikamını almak için Uhud’a büyük bir heyecan ve kinle çıkmışlardır. Savaş öncesi Resûlullah (sav)’i gördükleri yerde öldüreceklerine dair yeminleşen şahıslar Uhud savaşında Müslümanların bozulmaya başlaması üzerine cesaretlenerek Allah Resûlü (sav)’ne karşı saldırıya geçmişlerdir. Bu kişilerden birisi olan Übey b. Halef, atını mahmuzlayarak “*Muhammed nerede? Gelip benimle çarpışın*” diye naralar atmaya başlamış, daha sonra Hz. Peygamber’i fark ederek atını O’na doğru sürmüş, Übey’in önünü kesmek isteyen Sahabe’ye ise Allah Resûlü (sav), müsaade etmemiştir. Übey, Allah Resûlü (sav)’ne karşı “*Sen kurtulursan, ben kurtulmayayım*” diye bağırarak gelirken Resûlü Ekrem (sav), Haris b. Sime (ra)’nin mızrağını alarak etrafındakilere dağılmalarını emretmiş, O’nun bu halini gören Übey, korkup kaçmaya yeltenirken Hz. Peygamber’in fırlattığı Mızrak’ın darbesiyle boynundan bir yara alınca, arkadaşları onu alarak çadıra götürmüşlerdir. Übey, bir taraftan yarasının acısıyla inerken; bir taraftan da “*Muhammed beni öldürdü*” diye bağırırken, arkadaşları yarasının çok hafif olduğunu söylediklerinde Übey “*O (Muhammed) bana, Mekke’deyken seni ben öldüreceğim*”⁵⁸ demişti. *Vallabi o benim üstüme sadece tükürse bile yine beni öldürür*” diyerek cevap vermiştir. Gerçekten de Übey, Mekke’ye varmadan Şerif denilen yerde almış olduğu yaradan dolayı ölmüştür.⁵⁹

Hz. Peygamber’i öldürmek için yeminleşenlerden bir diğeri olan Utbe b. Ebî Vakkas’tır. Resûlullah (sav)’ın aleyhinde yaptığı propaganda ve hicivli sözlerle yetinmeyen Utbe, kinini savaş meydanına kadar taşımıştır. Uhud’da daha önce de ifade edildiği gibi Sahabe’nin dağılmaya başladığı anda Hz. Peygamber’i öldürmeye yeminleşen müşriklerden İbn Kamia ve İbn Şihab kılıçla Resûlullah (sav)’a saldırırken Utbe, yerden aldığı taş parçasını Allah Resûlü (sav)’nün yüzüne fırlatmış, dudak ve alnını yaralayıp dişini kırmıştır.⁶⁰

Allah Resûlü (sav), mübarek dişi kırıldığında Utbe’ye bakarak “*Yılma erişemesin*” diye bedduada bulunmuştur. Sa’d (ra), kardeşinin Hz. Peygamber’i yaraladığını duyunca büyük üzüntü duymuş ve “*Vallabi hiç kimseyi öldürmeye hırsım, Utbe’yi öldürmeye olan hırsım kadar değildir*” diyerek düşman saflarına saldırmıştır.⁶¹ Sa’d (ra), bir ara müşrik saflarında kardeşini görünce, düşman saflarını yarmak için iki defa hücum etmiş, ikisinde de safları yarmış fakat Utbe’yi gözünden kaybetmiş, üçüncü defa

⁵⁷ Hz. Peygamber’in hicret yolculuğu ve bu yolculukta vuku bulan hadiseler için Bkz: İbn Hişam, *Sîre*, II, 126–136.

⁵⁸ Übey, bu sözüyle Allah Resûlü (sav) ile aralarında geçen şu vakia’yı kastetmektedir: Übey, Mekke’de Allah Resûlü (sav) ile karşılaştığında ‘Ya Muhammed! Benim güçlü bir atım var ve ben bu atımı her gün özel yemle besliyorum. Bir gün o ata binip seni öldüreceğim’ derdi. Resûlullah (sav) da ‘İnşallah ben seni öldüreceğim’ diyerek cevap verirdi. Bkz: İBN SA’D, *Tabakat*, II, 46; İbn Hişam, *Sîre*, III, 89.

⁵⁹ İbn Hişam, *Sîre*, III, 89.

⁶⁰ İBN SA’D, *Tabakat*, II, 45; İbn Hişam, *Sîre*, III, 85; Kâmil Miras, *Sabîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi*, V, Baskı, D.İ.B Yayınları, Ankara 1981, X, 200.

⁶¹ İbn Hişam, *Sîre*, III, 91.

dalışında ise Allah Resûlü (sav), “Ey Allah'ın kulu! Sen ne yapmak istiyorsun? Sen kendini öldürtmek mi istiyorsun?” diyerek engellemiştir.⁶²

Allah Resûl (sav)'nü kendi canlarından aziz bilen Sahabe, O (sav)'nun kılına zarar gelmesine dayanmamış, Resûlullah (sav)'a zarar veren kişi kardeşi dahi olsa onu öldürmekten çekinmemiştir. Hz. Peygamber'in, etrafında sevgi halkası oluşturmuş olan Sahabe tarafından doruk noktada sevilip sayıldığı kadar tarihte başka hiçbir şahıs sevilip sayılmamıştır. Hz. Peygamber'in yüzünün kanadığını gören Sahabe'den Hatib b. Ebî Beltea (ra), bunu Utbe'nin yaptığını öğrenince peşine düşmüş ve onu öldürmüştür.⁶³

Resûlullah (sav)'a karşı kininden dolayı yaşlı olmasına rağmen Hz. Peygamber'i öldürmeye yeltenenler de olmuştur. Yaşlı bir kadın olan Ümmü'l-Kırfe⁶⁴ Beni Fezare kabilesinin lideri ve Hz. Peygamber'i öldürmeye yemin etmiş bir kişidir. Kininden dolayı Allah Resûlü (sav)'nün Kâbe yakınlarında otlamakta olan yirmi devesine baskın yapıp sürdürmüş ve aynı zamanda Sahabe'den Ebu Zerr el-Ğıfârî (ra)'nin oğlunu da şehid etmiştir.

Ashab'tan Zeyd b. Harise (ra) ve arkadaşları ticaret için Şam'a giderken Beni Fezare kabilesinden bir gurup, onlara saldırmış ve kafilenin mallarını yağmalayarak bazı kişileri de şehid etmiştir. Daha sonra yaralı olarak kurtulan Zeyd b. Harise (ra) komutasında Beni Fezare kabilesine yapılan seferde Müslümanlar galip gelmiş, Ümmü'l-Kırfe'nin çocukları bu savaşta öldürülmüş ve Ümmü'l-Kırfe de yakalanmıştır. Araplar arasında meşhur olan şöhret ve makamı kaybolunca Hz. Peygamber'e küftürmeye teşebbüs edince, Zeyd b. Harise (ra)'nin emriyle Allah Resûlü (sav)'ne küfrüne karşılık olarak ölüm cezası tatbik edilmiştir.⁶⁵

Hz. Peygamber'in yaralanması, saldırıya uğraması ve kanının akıtılmaya çalışılması gibi eylemlerin benzerleri beşer tarihinde daha önce de yaşanmıştır. Bu eylemlerin en feci olanı ise Peygamberlerin katlidir. Nitekim tevhide düşman olan ve inanmamakta direnen kavimler Hz. Zekeriya (as)'ı içine sıkıştırdıkları bir ağacın kabuğuyla beraber kesmiş, Hz. Yahya (as)'nın ise başını kopararak şehid etmişlerdir.⁶⁶

Hz. Peygamber'in alenî olarak vücudunun ortadan kaldırılmaya yönelik Münafık, Müşrik ve Ehl-i Kitap zümrelerinin başvurduğu ikinci yol Hz. Peygamber'e suikast teşebbüsü olmuştur. Hz. Peygamber'in Medine'ye gelmesiyle münafık olarak adlandırılan, Evs ve Hazrec kabilelerinden çıkar kaygısı, korku gibi nedenlerle samimi olmayıp Müslüman gözüken Medineliler olmuştur.⁶⁷ Zira bir düşünce, dava, ideoloji başarıya ulaştığı zaman nifakın ortaya çıkması söz konusudur. Münafığın baş silahı olan nifak, Müslümanların güçsüz oldukları Mekke'de değil, Medine'de etkili olmaya başlamıştır.⁶⁸

İnanç açısından bakıldığında Medine'de Müslüman Araplar, Müşrik Araplar ve Ehl-i kitap olan Yahudilerle, az sayıda Hristiyanlardan oluşan üç zümre mevcuttu.

⁶² M. Asım Köksal, *İslam Tarihi*, Şamil Yayınları, İstanbul 1987, III, 178.

⁶³ M. Asım Köksal, *İslam Tarihi*, III, 183.

⁶⁴ İbn Hişam, *Sîre*, IV, 265.

⁶⁵ İbn-İ Seyyid'in-Nas, *Uyunu'l-Eser fi Fünuni'l-Meğazî ve's-Şemâil ve's-Sijer*, I. Baskı, Beyrut 1977, II, 144-145.

⁶⁶ Taberî, *Tarih*, I, 547.

⁶⁷ Toshihiko Izutsu, *Kur'an'da Dini ve Ahlakî Kavramlar*, (ter: Selâhattin Ayaz), İstanbul (t.y), s. 244.

⁶⁸ Adnan Demircan, *Hz. Peygamber Devrinde Münafıklar*, s. 40.

Fakat Allah Resûlü (sav)'nün Medine'ye hicret ederek orada devlet reisliği pozisyonunu elde etmesiyle münafık zümresi oluşmuştur. Dolayısıyla bu topluluğun oluşmasındaki en önemli etken Allah Resûlü (sav)'nün Medine'de kazandığı siyasi nüfuz ve siyasi hâkimiyettir.⁶⁹

Nifak'ın zirve noktaya ulaştığı Tebük seferinde de her türlü entrikaya karşı istediklerini elde edemeyen münafıklar artık iyice aşağılaşarak sefer dönüşü Hz. Peygamber (sav)'e karşı suikast teşebbüsünde bulunmuşlardır. Zira onlar bu kadar nifaktan sonra Allah Resûlü (sav)'nün kendilerine karşı bugünden sonra ciddi tedbirler alacağını çok iyi bildiklerinden çareyi Resûlullah (sav)'ın vücudunu ortadan kaldırmakta görmüşlerdir. Beyhakî'nin belirttiğine göre bu suikastı tasarlayanlar oniki kişidir.⁷⁰ İbn Kesir, bu oniki kişinin isimlerini vermektedir.⁷¹

Münafıkların teşebbüs edip de gerçekleştiremedikleri suikast şu şekilde cereyan etmiştir: Tebük savaşından dönüşte dar bir boğazdan geçilirken, orduya daha geniş bir yerden geçmelerini haber veren Hz. Peygamber (sav), kendisinin ise bu dar boğazdan geçeceğini bildirmiştir. Böyle bir anı bekleyen münafıklar, maskelerini takarak kritik bir mevkiye yerleşmişlerdir. Fakat Allah Resûlü (sav), bu suikasttan ilahi uyarı neticesi haberdar olmuş ve münafıkların suikast yapmalarına fırsat vermeden onları dağıttırıştır. Münafıkları dağıtma emrini alan Huzeyfetü'l-Yemânî (ra), sopayla üzerlerine saldırınca maskeli münafıklar tanınmamak için ordunun içine kaçmışlardır.⁷²

Görüleceği üzere Hz. Peygamber, aradaki insan faktörünün yardımıyla suikasttan kurtulmuştur. Hz. Peygamber, ilahi koruma altında olmakla birlikte kendisi de hayatı boyunca tedbire riayet etmiştir. Allah Resûlü (sav), hayatı boyunca tehlikelerden ilahi ihbar alarak korunmamış, kimi zaman burada olduğu gibi beşer vasıtasıyla haberdar olmuş, kimi zaman da tedbirini alıp tecrübesini kullanarak hareket etmiştir.

Allah Resûlü (sav), vahiy yoluyla münafıklar hakkında kısmen bilgilendirilmiş olsa da⁷³ onlara karşı tedbir almakla birlikte ayrı bir statü belirlememiştir. Onlara karşı gösterdiği sabır, müsamaha ve ihtiyat esasına dayanan stratejisiyle, onların müşrikler safına geçmesini önleyerek vahdeti korumuş ve bir topluluk oluşturup teşkilatlanmalarını da engellemiştir.⁷⁴

Münafıklar tarafından girişilen bu teşebbüsün yanında Yahudilerin de Hz. Peygamber'e karşı buna benzer teşebbüsleri vuku bulmuştur. Medine'de bulunan üç büyük Yahudi kabilesinden biri olan Nadir Oğulları Hz. Peygamber'e karşı ilk suikastı tertip eden Yahudi kabilesi olmuştur. Allah Resûlü (sav), ashabıyla birlikte aralarında

⁶⁹ İbrahim Canan, "Hz. Peygamber'in Münafıklara Karşı Takip Ettiği Siyaset", Diyanet Dergisi, S. IV, Ankara 1977, XVI, s. 241.

⁷⁰ Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyin, *Delâilu'n-Nübüvve*, (Nşr: Abdulmu'ti Kal'acı), Beyrut 1405/1985, V, 259.

⁷¹ İbn Kesir, Ebü'l-Fidâ İmâdüddin İsmâil b. Ömer, *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azîm*, Dâru İbn Hazm, I. Baskı, Beyrut, 1420/2000, s. 890. Suikasta teşebbüs edenler şunlardır: Muattib b. Kuşeyr, Vedîa b. Sabit, Cedd b. Abdillâh b. Nebtel b. Haris, Haris b. Yezid et-Tâi, Evs b. Kayzî, Haris b. Süveyd, Sa'd b. Zürrâre, Kays b. Nehd, Süveyd b. Dâis, Kays b. Amr b. Sehl, Zeyd b. Lusayt, Sülâle b. el-Berham. Bkz: İbn Kesîr, *Tefsîr*, s. 890.

⁷² Ahmed B. Hanbel, V, 453.

⁷³ 9/ Tevbe 101; 47/ Muhammed 29–30.

⁷⁴ Canan, "Hz. Peygamber'in Münafıklara Karşı Takip Ettiği Siyaset", s. 250.

daha önceden yapılmış olan antlaşma (Medine anayasası) gereği, Âmr b. Ümeyye'nin öldürmüş olduğu iki kişinin diyetini istemek için Benî Nadir yurduna gitmiştir.⁷⁵

Yahudiler ashabıyla birlikte Hz. Peygamber'i bir binanın gölgesinde “*Siz şöyle bir otura durun, biz sizin istediğiniz yardımı yapar ayrıca size yemek de ikram ederiz*” diyerek ağırlamak istemişlerdir. Yahudilerin bu şekilde karşılayışları Hz. Peygamber'e suikast için bir ön adım olmuştur. Resûlullah (sav)'ın böyle küçük bir birlikle yurtlarına gelmesini fırsat bilip onu öldürmek isteyen Benî Nadir kabilesinin üyeleri bir bahaneyle Hz. Peygamber (sav)'in yanından ayrılmış ve aralarında istişare ederek⁷⁶ Hz. Peygamber'in bulunduğu binanın damına aralarından birisinin çıkarak Allah Resûlü (sav)'nün tepesine taş yuvarlayıp öldürmesini kararlaştırmışlardır. Amr b. Cahhaş adlı bir münafık, bu vazifeyi üzerine alıp binanın damına çıktığı bir esnada Yahudilerin suikastı Allah tarafından kendisine haber verilen Hz. Peygamber, hiçbir şey söylemeden yerinden kalkıp hızla oradan uzaklaşarak Medine'nin yolunu tutmuş, beraberindekiler de O'nu takip etmişlerdir.⁷⁷ İlahî ihbar neticesinde Yahudilerin suikastı başarısız olmuştur. Kur'an-ı Kerim'in haber verdiği Yahudi tiplemesine bakıldığında, Yahudilerin Allah Resûlü (sav)'ne karşı bir suikast teşebbüsünde bulunmaları eskiden beri yapa geldikleri adetlerden olduğu görülmektedir. Çünkü onlar ayet-i kerime'lerin bildirdiğine göre kendi Peygamberlerini dahi öldürmekten çekinmemişlerdir.⁷⁸ Benî Nadir'in bu ihaneti cezasız kalmamış ve Benî Nadiroğulları Medine'den sürülmüşlerdir.⁷⁹ Nadir Yahudileri Hz. Peygamber'e suikast teşebbüsünde bulunma, Medine antlaşmasını tek taraflı bozma, müşriklerle işbirliği yapma gibi ihanetlerinin cezası olarak Medine'den sürülmüştür. Carl Brockelmann gibi bir oryantalistin, Hz. Peygamber'in önemsiz bahanelerle Kaynuka ve Nadir Yahudilerini Medine'den çıkardığı iddiası insaf ölçülerine sığmamaktadır.⁸⁰ Burada görüleceği üzere Nadiroğullarının sergilediği tutum ve davranışlar önemli derecede yapılmış olan ihanetlerdir. Bu hadise sebebiyle nazil olan ayet-i kerime'de Allah Teala şöyle buyurmuştur: “*Ey iman edenler! Allah'ın size olan şu nimetini hatırlayın: Hani bir topluluk size el uzatmaya, sizi öldürüp yok etmeye teşebbüs etmişti de O, bunların ellerini size zarar vermekten menetmişti. Allah'ın hukukuna haksızlık etmekten sakının! Müminler yalnız Allah'a dayansınlar.*”⁸¹

Müslümanların Bedir'deki zaferi, suçlu olan Benî Kaynuka'nın Medine'den sürülmeleri Nadir Oğullarını hem bir kıskançlığa hem de endişeye sevk etmiştir. Hz. Peygamber'in adaleti uygulama noktasındaki hassasiyetinden dolayı Yahudilerin yaptığı bazı suçlara karşı önlem alması Benî Nadirin sabrını hepten taşırılmıştır.⁸²

⁷⁵ İbn Hişam, *Sîre*, III, 199.

⁷⁶ İçlerinden Selam b. Mişkem, arkadaşlarına bu suikastı yapmamayı, Hz. Peygamber'in bunu haber alacağını ve bu eylemin aralarında bulunan antlaşmayı bozmak demek olduğunu bildirmiş, fakat gurup onun sözünü dinlemeyerek suikasta karar vermişlerdir. Bkz: İBN SA'D, *Tabakat*, II, 57.

⁷⁷ İbn Sa'd, *Tabakat*, II, 57; İbn Hişam, *Sîre*, III, 199.

⁷⁸ 3/ Al-i İmrân 21, 112.

⁷⁹ İbn Hişam, *Sîre*, III, 200–205; Ya'kubî, Ahmed b. Ebi Ya'kub b. Ca'fer b. Vehb, *Târibu'l-Ya'kûbî*, Beyrut 1379/1960, II, 49.

⁸⁰ Carl Brockelmann, *İslam Milletleri ve Devletleri Tarihi*, (çev: Neşet Çağatay), Ankara 1964, s. 23.

⁸¹ 5/ Maide 11; Ayet-i Kerime'nin Sebeb-i Nüzulü için bkz: İbn Kesir, *Tefsir*, 595.

⁸² Beni Nadir, Beni Kureyza'ya karşı kendisini üstün görmektedir. Bundan dolayı da Kureyza'lı biri kabilelerinden birini öldürdüğünde katil cezası uyguladığı halde, Nadirli biri Kureyza'lıyı öldürürse yüz deve yükü hurma diyeti vererek işi geçiştirmektedirler. Hicretten sonra Nadirli biri Kureyza'lılardan

Hız. Peygamber, meydana gelen hadiseler karşısında adaletin gerektirdiği şekilde hüküm vererek, bulunduğu devirdeki yaklaşık bütün topluluklarda egemen olan asabiyetin neden olduğu zulmü ortadan kaldırmış ve toplum üzerinde önemli tesirler icra etmiştir. Bununla birlikte Hız. Peygamber'e inanmayan kesimler de bu durumdan devamlı rahatsız olmuş ve ayak diremeye çalışmışlardır.

3. Hız. Peygamber'in Davet Mektubuna Karşı Saygısızlık

Kendisinden önce gönderilen Peygamberler gibi bir kavme, kabileye mahsus olmayan Allah Resûlü (sav)'nün yapmış olduğu davet umumdur ve hitab alanı tüm insanlıktır. Bu hususu açıklayan ayet-i kerimelerden birinde şöyle buyrulmaktadır: “*Ey Resûlüm, Biz seni bütün insanlığa rahmetimizin müjdecisi, azabımızın uyarıcısı olarak gönderdik, lâkin insanların ekserisi bunu bilmezler.*”⁸³

Hicretin yedinci senesindeki Hudeybiye antlaşması sonrasında İslam daveti adına müsait bir ortam oluşmuştur. Zira antlaşma gereği müşriklerle on yıl savaş yapılmayacaktır. Bu zamanı fırsat bilen Hız. Peygamber, İslâm'ı duyurmak adına çevre hükümdarlara davet mektupları göndermiştir.

Bu vesileyle ahabdan Abdullah b. Huzafe (ra)'yi İran Kisrası Hüsrev Perviz'e, Hatib b. Ebî Beltaa (ra)'yı Mısır Firavunu Mukavkis'a, Salit b. Amr (ra)'ı Yemame valisi Havza b. Ali'ye, Şuca b. Vehb (ra)'i Gassan Meliki Münzir b. Haris b. Ebî Şemir'e, Amr b. Ümeyye ed-Demri (ra)'yi Habeş Necâşisi Ashame'ye ve Dıhyetül-Kelbi (ra)'yi Rum Kayseri⁸⁴ Heraklius'a göndermiştir.⁸⁵

Hız. Peygamberin dine davet amaçlı gönderdiği elçilerin tamamı İslâmî konuları özümsemiş, dini hükümleri titizlikle eda eden, halim selim, güzel konuşan, belâğat sahibi kimselerdir.⁸⁶ Dolayısıyla Hız. Peygamber, gittikleri ülkelerde hükümdarlar karşısında güzel bir intiba bırakabilmek için gönderdiği elçilerin gerek dini ve gerekse kültürel açıdan kabiliyetli kimseler olmasına özen göstermiştir.⁸⁷

Hız. Peygamber, davet mektuplarını gönderdiği meliklerin altında mühür olmayan mektupları okumayacaklarına dair Sahabe'nin görüşünü değerlendirerek üzerinde üç satır ve üç kelimeden meydana gelen gümüşten bir mühür yaptırmıştır.⁸⁸ Allah Resûlü (sav), bu mührü daima parmağında taşımış, herhangi bir vesikayı mühürlemek gerekirse mührü basması için yanındakilere vermiş, sonra tekrar parmağına takmıştır.⁸⁹

birini öldürmüş ve katilin kabilesi alışlageldik şekilde işi kapatmak istediklerinde Kureyzalılar buna itiraz ederek davayı Hız. Peygamber'e getirmişlerdir. Allah Resûlü (sav), katilin Benî Nadir kabilesindeki şerefine itibar etmeyip adaletin gereği olarak katilin kısasa binaen öldürülmesine hükmetmiştir. Bkz: Ebû Dâvud, Diyat 1; Nesâî, Kasâme 8–9.

⁸³ 34/ Sebe 28. Konuyla ilgili diğer ayetler için bkz: 7/ Araf 158; 4/ Nisa 79.

⁸⁴ O dönemde Rum (Bizans) devlet başkanına Kayser, İran Şahına Kisra, Mısır devlet başkanına Firavun, Yemen hükümdarına Tubba, Habeş hükümdarına ise Necâşi denilmektedir. Bkz: Salih Suruç, *Kainatın Efendisi Peygamberimizin Hayatı*, Nesil Yayınları, İstanbul 2004, II, 349.

⁸⁵ İbn Sa'd, *Tabakat*, I, 258; Belazuri, Ahmed b. Yahya b. Câbir, *Ensabü'l-Eşraf*, (tah: Muhammed Hamidullah), Darü'l-Marife, Mısır 1959, I, 531; Taberî, *Tarih* II, 644; Kâmil Miras, *Tecrid Tercemesi*, X, 448.

⁸⁶ Muhammed Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, (çev: Salih Tuğ), İrfan Yayınları, V. Baskı, İstanbul 1993, II, 1081.

⁸⁷ Osman Güner, *Resûlullah'ın Ehl-i Kitap'la Münasebetleri*, Fecr Yayınevi, Ank. 1997, s. 311.

⁸⁸ Ahmed B. Hanbel, III, 198; Müslim, Libas 56–58; Ebû Dâvud, Hatem 1; Nesâî, Zinet 47–48.

⁸⁹ Muhammed Hamidullah, *Hız. Peygamber'in Altı Orjinal Mektubu*, (ter: Mehmet Yazgan), Beyan Yayınları, İstanbul 1990, s. 66.

Ayrıca Allah Resûlü (sav), elçilere hediye vererek gittikleri yerlerin büyüklerine takdim etmelerini istemiştir.⁹⁰ Allah Resûlü (sav), gönderdiği elçilerine “*Kolaylaştırın güçleştirmeyin, müjdeleyin nefret ettirmeyin*” tavsiyesinde bulunmuş,⁹¹ gittikleri yerlere geceleyin girmemelerini, güzelce temizlenip iki rekât namaz kılarak Allah’a duada bulunduktan sonra mektubu sağ elle vermelerini öğütlemiştir.⁹²

İran’a gönderilen Hz. Abdullah b. Huzafe, vardığında saraya kabul edilmiş ve mektubu bizzat Kisra’nın eline teslim etmiştir. Kisra mektubu kâtibine okutmuş ve mektubun başındaki “*Bismillahirrahmanirrahim! Allah Resûlü Mubammed’den Fars büyüğü Kisra’ya!*...” hitabı kendisini son derece hiddetlendirmiştir. Mektubun devamının okunmasına izin vermeyip muhtevasını öğrenmeden “*Şu işe bak! Benim kölem olan bir kişi kalkıp bana mektup yazabiliyor*” diyerek mektubu alıp saygısızca parçalamıştır.⁹³

Hz. Abdullah b. Huzafe, Medine’ye gelip durumu anlattığında Allah Resûlü (sav) “*Ya Rabbi! Nasıl o benim mektubumu parçaladıysa Sen de onun mülkünü parçala!*” diye Kisra’ya beddua bulunmuştur.⁹⁴

Hırsını alamayan Kisra, Yemen valisi Bazan’a Kureyşten Peygamberlik davasında bulunan kişiyi yakalayıp getirmesi için kuvvetli iki kişi göndermesini bildirir. Bazan derhal emri yerine getirerek iki adamı Hz. Peygamber’i yakalayıp getirmeleri için gönderir. Bu iki kişi Hz. Peygamber’e, kendisini götürmek için geldiklerini bildirdiğinde,⁹⁵ Allah Resûlü (sav), onlara hitaben Allah Teala’nın Kisra’ya oğlu Şireveyh’i musallat kıldığını, Şireveyh’in de babasını falan ayda filan gecede ve gecenin de filan saatinde öldürdüğünü haber vermiştir.⁹⁶ Bununla birlikte Bazan’ı İslama davet ederek elçileri göndermiş, Bazan olup bitenleri duyunca şaşırarak bu sözlerinin sahibi bir Peygamber’dir demekten kendini alamamıştır.⁹⁷ Bir müddet beklendikten sonra Kisra’nın öldürüldüğü haberi gelip Hz. Peygamber’in tarif ettiği zamana rast gelince⁹⁸ bu mucize karşısında Bazan Müslüman olmuş⁹⁹ ve İran valilerinden ilk Müslüman olan kişi olmuştur.¹⁰⁰ Sa’d b. Ebî Vakkas (ra) da İran saltanatına son vermiştir.¹⁰¹

Gönderilen mektuplardan biri de daha önce belirtildiği gibi Gassan Hükümdarı Haris’edir. Elçi Şuca b. Vehb (ra), mektubu sunduğunda Haris mektubu açıp baktığında “*Bismillahirrahmanirrahim! Allah’ın Resûlü Mubammed’den Haris b. Ebî Şim’e! Doğru yolda olan, Allah’a iman eden ve Peygamber’ini tasdik edenlere selam olsun. Ben seni eşi ve*

⁹⁰ İbn Sa’d, *Tabakat*, I, 265.

⁹¹ Ahmed B. Hanbel, I, 239, 283, 365; BUHÂRÎ, Meğazi 62, Edeb 80, İlim 11; MÜSLİM, Cihad 6–8; Ebû Dâvud, Edeb 17.

⁹² İbn Sa’d, *Tabakat*, I, 282.

⁹³ İbn Sa’d, *Tabakat*, I, 260; TABERÎ, *Tarih*, II, 654–655.

⁹⁴ Buhârî, İlim 7.

⁹⁵ Taberî, *Tarih*, II, 655.

⁹⁶ İbn Sa’d, *Tabakat*, I, 260.

⁹⁷ Taberî, *Tarih*, II, 655–656.

⁹⁸ İbn Sa’d, *Tabakat*, I, 260.

⁹⁹ Taberî, *Tarih*, II, 656.

¹⁰⁰ Ahmet Cevdet Paşa, *Kasas-ı Enbiya ve Tevarih-i Hülefa*, Bedir Yayınevi, İstanbul 1386/1966, I, 182.

¹⁰¹ Babasını öldüren Şireveyh, altı ay yaşayabilmiştir. Saltanatın verdiği hırs ile kardeşlerini de öldürmüştür. Kendine halef olacak erkek çocuğu da olmadığından halk Şireveyh’in Buran adındaki kızını tahta geçirmiştir. Bunu haber alan Allah Resûlü (sav), “Mukadderatını bir kadının eline bırakan millet felah bulmaz!” buyurmuşlardır. Bkz: Kâmil Miras, *Sabihî Buharî Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi*, X, 450.

ortağı olmayan bir Allah'a davet ediyorum. Şayet davetimi kabul edersen, hükümdar olarak yine mülkünde kalacaksın" yazılı olduğunu gördü.¹⁰²

Bu ifadeler karşısında hiddetlenen Haris, mektubu yere fırlatmış ve öfkeli bir şekilde "Saltanatımı benden alacak olan kimmiş, o kendisine tabi olanlarla benim üzerime gelmeden önce ben onun üzerine gideceğim" demiştir.¹⁰³

Hıncını alamayarak Medine üzerine yürümeye karar veren Haris, atlarının nallanmasını emretmiş ve elçi Şuca (ra)'ya dönerek "Git sahibine gördüklerini haber ver" diyerek onu göndermiştir. Kayser'e de mektup yazarak durumu bildirmiş, Fakat Kayser'den gelen haber kendi kararının hilafına olmuştur. Kayser'in bu uyarısından sonra sakinleşen Haris, elçiyi ikinci kez huzuruna çağırmış ve yüz altın verilmesini emrederek göndermiştir.¹⁰⁴ Elçi Şuca b. Vehb (ra), Haris'in mektuba ve kendisine karşı takındığı tavrı Hz. Peygamber'e bildirince Resûlullah (sav), "Saltanatı yok olsun" diye beddua bulunmuş ve aradan fazla bir zaman geçmeden Haris ölmüş, yerine geçen Cebele b. Eyhem de Gassani saltanatının son hükümdarı olmuştur.¹⁰⁵

Hz. Peygamber'in Yemame emiri Hevze'ye gönderdiği mektup kendisine ulaşınca mektubu okuyup nazik bir şekilde kabul edemeyeceğini elçiye bildirmiştir. Bu menfi cevabının altında saltanatta kalma arzusunun yattığını o dönemdeki bir Hıristiyan büyüğüne söylediği şu söz ortaya koymaktadır: "Ben kavminin hükümdarıyım. Şayet ona tabi olsaydım hükümdarlık yapmayacaktım."¹⁰⁶

Hevze b. Ali, Medine'ye dönen elçiye birtakım hediyelerle bir mektup gönderdi. Hevze, mektubunda "Davet ettiğin şey çok güzel. Ben kavminin hatip ve şairiyim. Araçlar benim kavminden korkarlar. Bana işinden bazı salâhiyetler ver de sana tabi olayım" şeklinde saygısızca bir teklifte bulunmuş, Hz. Peygamber bu saygısız teklif'e karşılık "Yerdeki bir hurma koruğunu bile istese onu dahi vermem" diyerek kendisine tabi o kadar insanın imanına mani olduğu için Hevze'ye "Elindeki her şey yok olup gitsin" diyerek beddua da bulunmuştur. Bu olaydan bir yıl sonra Cebrail (as), Hevze'nin küfür içerisinde öldüğünü haber vermiştir.¹⁰⁷

Bu davetlerin dışında Hz. Peygamber'in Şam'a gönderdiği elçi Haris b. Umeyr (ra)'ın yolda giderken Mute yakınlarında Şurahbil b. Amr el-Gassani tarafından ölü kesilmiş, kendisinin Hz. Peygamber'in elçisi olduğu öğrenilince de şehid edilmiştir.¹⁰⁸

Böylelikle Hz. Peygamber'in bu davet mektuplarına Habeşistan hükümdarı Necaşi ve Bizans hükümdarı Heraklius'un cevabı gayet olumlu olmuş; hatta Necaşi Müslüman olmuş¹⁰⁹, Heraklius ise Hz. Peygamber'in hak peygamber olduğunu anlamış fakat kavminin bu işe tepki vermesinden dolayı ve dünyadaki saltanatı için imanını gizlemiştir.¹¹⁰ Aynı şekilde Mısır kralı Mukavkıs ta Hz. Peygamber'in risaletini ikrar etmiş, fakat kavminin kendisini dinlemeyeceği endişesi ve saltanatının elinden gideceği

¹⁰² Halebi, Ali b. Burhâneddin (1044/1634), *İnsânü'l-Uyân fî Sîretü'l-Emîni'l-Me'mûn* (es-Sîretü'l-Halebiyye), (y.y), (t.y), III, 455.

¹⁰³ İbn Sa'd, *Tabakat*, I, 261.

¹⁰⁴ Halebi, *Sîre*, III, 456.

¹⁰⁵ İbn Sa'd, *Tabakat*, I, 261.

¹⁰⁶ İbn-İ Seyyid'n-Nas, *Uyûnu'l-Eser*, II, 343.

¹⁰⁷ İbn Sa'd, *Tabakat*, I, 262; İbn-İ Seyyid'n-Nas, *Uyûnu'l-Eser*, II, 342-343.

¹⁰⁸ Vakıdi, *Meğâzî*, II, 755.

¹⁰⁹ İbn Sa'd, *Tabakat*, I, 258.

¹¹⁰ İbn Kesir, Ebu'l-Fidâ İsmâil b. Ömer (774/1372), *el-Bidâye ve'n-Nihaye*, Daru'l-Marife, I. Baskı, Beyrut 1966, III, 504.

korkusuyla olup bitenlerden ne halkına bahsetmiş ne de Müslüman olmuştur.¹¹¹ Yemame Emiri Hevze de elçiye gayet iyi davranmış fakat Hükümdarlığını kaybetme korkusuyla Müslümanlığı kabule yanaşmamıştır.¹¹²

Yukarıda da bahsedildiği üzere geriye kalan iki kişi ise bu davete menfi muamelede bulunmuşlardır. Bunlardan İran Kısrası, saygısızca Hz. Peygamber'in mektubunu yırtmış, Gassan Hükümdarı Haris te buna benzer bir saygısızlıkla haddini aşarak davet mektubunu yere fırlatmıştır.

Bu davetlerin dışında Hz. Peygamber, Mekkenin fethinden sonra Umman Hükümdarı Ceyfer ve kardeşi Abd'i islama davet etmiş ve ikisi de Müslüman olmuşlardır.¹¹³

Tüm insanlığa gönderilen Allah Resûlü (sav), hitabı gereği bütün insanlara ulaşmaya çalışmıştır. Kur'an-ı Kerim'in ifadesiyle kendini helak edercesine çabalayan Peygamber,¹¹⁴ müsait ortam bulduğu an tebliğ dairesini genişletmiş ve ulaşabildiği yerlere kadar davetini duyurmaya çalışmıştır. O dönem itibariyle şartlar gereği bu davet mektupla başlamış, daha sonra fetihlerle birlikte tebliğ alanı genişlemiştir. Hayatını davasına adayan Hz. Peygamber, kendinden sonraki nesillere de davetini en ücra köşelere kadar ulaştırılmasını emir buyurmuştur. Daha ilk nesil olan Sahabe bu uğurda uzun mesafeler kat etmiştir.

4. Hz. Peygamber'e Karşı Ferdî ve Toplu İhanet

Bu başlık altında Hz. Peygamber'e karşı düşmanca tutum ve davranışlar sergileyen topluluklardan Münafık zümresinin yapmış olduğu menfi tutum ve davranışlarını ele alacağız. Hz. Peygamber'in karşısına çıkıp onunla mücadele etmeye cüret edemeyen münafık ruhlu kimseler, Hz. Peygamber'e karşı yapacakları ihaneti Müslüman kılığına girerek yapmaya teşebbüs etmişlerdir. İslamiyet'in yeni yeni genişlemeye başladığı ve bir kişinin bile hayatını kaybetmesinin Müslümanlar için ağır yaralar açacağı bir dönemde Allah Resûlü (sav)'ne karşı Münafıklar tarafından yapılan gerek ferdî ve gerekse toplu ihanetler Müslümanlar için can kayıplarına sebep olmuş, Hz. Peygamber'i çok büyük sıkıntılara sokmuştur. Resûlullah (sav), kendisine yapılan bu ihanetlere imkân bulduğunda müdahale etmiş, bizzat müdahale edemediğinde ise ihaneti yapanlar hakkında beddua etmiştir.

Bir rivayete göre Taipte bulunan Sakif kabilesine mensup ve kabilesi arasında saygın, sözü dinlenen Ahnes b. Şüreyk b. Amr adındaki zat, bir gün Resûlullah (sav)'a gelerek Müslüman olduğunu bildirmiş ve Allah Resûlü (sav), buna çok sevinmiş, fakat geriye dönerken de yolda Müslüman bir kavme rastlayıp, onların ekinlerini yakıp, hayvanlarını öldürmüştür. Bu hareketinden dolayı onun hakkında ayet-i kerimeler nazil olmuştur.¹¹⁵

¹¹¹ İbn Sa'd, *Tabakat*, I, 260.

¹¹² İbn-İ Seyyid'n-Nas, *Uyumu'l-Eser*, II, 270.

¹¹³ İbn Sa'd, *Tabakat*, I, 263; İbn-İ Seyyid'n-Nas, *Uyumu'l-Eser*, II, 340-341.

¹¹⁴ 18/Kehf 6.

¹¹⁵ Taberî, *Tarih* II, 181; İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 192; "İnsanlardan öylesi vardır ki dünya hayatına dair sözleri senin hoşuna gider. Üstelik sözünün özüne uyduğuna Allah'ı da şahit gösterir. Hâlbuki gerçekte o düşmanların en yamanıdır." "Senin yanından ayrılınca, ülkede fesat çıkarmaya çalışır, Ürünleri ve nesilleri mahvetmek için uğraşır. Allah, elbette fesadı (bozgunculuğu) sevmez." "O adama: "Allah'tan kork da fesat çıkarma!" denildiğinde, Kendini benlik ve gurur kaplar ve bu, onu daha fazla günaha

İlk zamanlar bir İslam düşmanı olan Ahnes, Ebu Cehil ve Ebû Süfyanla beraber buluşarak geceleri Hz. Peygamber (sav)'in okuduğu Kur'an'ı dinler ve onu beğendiğini söylerdi.¹¹⁶ İbn İshak'ın anlattığına göre ise Ebû Cehil, Ebû Süfyan, Ahnes b. Şerik gibi putperest büyükleri bazı gecelerde birbirlerinden habersiz olarak Resûlullahın (sav) bulunduğu yere giderek gizlice onun Kur'an okumasını dinler, yolda tesadüfen karşılaştıklarında da birbirlerini suçlardı.¹¹⁷

Kur'an-ı Kerim'de münafıkların imandan çok küfre yakın oldukları,¹¹⁸ müminlerle karşılaştıklarında inandıklarını söyleyip, taraftarlarıyla bir araya geldiklerinde ise müminlerle alay ettiklerini söyledikleri,¹¹⁹ dine olan bağlılıklarının dünyevi menfaatlere göre değiştiği bildirilmektedir.¹²⁰

Münafıkların psikolojik durumlarıyla alakalı olarak da¹²¹ Müslümanlara karşı kin duydukları,¹²² Hz. Peygamber'e isyan hususunda gizli faaliyetler yürüttükleri,¹²³ açıklanmaktadır. Kur'an perspektifinden bakıldığında da Münafıkların ihanet edebileceği ve dikkat edilmesi gereken şahıslar olduğu görülmektedir.

Münafıkların konumuzla alakalı bir başka tavırları da Uhud savaşından sonra vuku bulmuştur. Uhud savaşının neticelerinden biri de, Medine çevresindeki Arapların Müslümanlara karşı cesaretlenmeleri olmuştur.¹²⁴ Yalan haber yaymak suretiyle uhud savaşını Müslümanlar için bir hezimet olarak yansıtan Yahudi, Münafık ve müşriklerin etraftaki kabileleri kışkırtması sonucu civardaki kabileler ayaklanmışlardır. Bunun üzerine Allah Resûlü (sav), Esedoğulları üzerine Ebu Seleme (ra) komutasında yüz elli kişilik ordu göndermiş ve Medine'yi basma teşebbüsünde bulunan bu topluluk dağıtılmıştır.¹²⁵

Durum Esedoğullarının itaat altına alınmasıyla sona ermemiş, Halid b. Süfyan'ın ayrı bir ordu kurarak Medine'yi basmayı amaçladığı öğrenilince de, Allah Resûlü (sav) Halid'i ortadan kaldırma vazifesini suffa ehlinden olan Abdullah b. Uneys (ra)'e vermiş, Abdullah (ra) da bir fırsatını bulup Halid b. Süfyan'ı öldürerek vazifesini yerine

sürükler. Böylesinin hakkından cehennem gelir. Gerçekten ne fena yataktır o cehennem!" 2/ Bakara 2004–2006. Bu âyetlerin Ahnes ibn Şureyk hakkında nazil olduğuna dair ikinci bir rivayette onun, Bedr savaşı öncesindeki münafıklığının nüzul sebebi olduğu anlaşılıyor. Bu rivayet şöyledir: Ahnes, Bedr gazvesine çıkılacağı gün halifi olduğu Zuhre oğullarına savaşa çıkmayın diye işaret ederek "Muhammed sizin kız kardeşinizin oğludur. Eğer yalancı ise insanların ona karşı gelmeleri size yeter. Eğer davasında sadık ise zaten size ihtiyacı yoktur (Rabbi onu muzaffer kılacaktır ve siz onun zaferi ile) demiştir. Zuhre oğulları da "Evet, doğrusu hayır senin söylediğindedir" deyip Bedir'e çıkılacağı nida olunca bu münafık Zuhre oğulları içinde kalmış ve üçyüz kişi oldukları halde geri dönmüşlerdir. Hz. Peygamber (sav)'e Zuhre oğulları ve Ahnes'in döndükleri haber verilince özellikle Ahnes'in durumuna şaşmış ve asıl adı Ubeyy ibn Şureyk iken onu "dönücü, dönen" anlamına gelen Ahnes diye isimlendirmiştir. Ancak Fahreddin Razi bu rivayeti naklettikten sonra zayıf olduğunu kaydetmiştir. Bkz: H. Tahsin Emiroğlu, *Eshab-ı Nüzul*, Konya 1965, I, 186–187.

¹¹⁶ İbn Kesîr, *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, III, 64.

¹¹⁷ İbn Kesîr, *Hadislerle Kur'an- Kerim Tefsiri*, IX, 4776.

¹¹⁸ 3/Âl-i İmran 167.

¹¹⁹ 2/Bakara 14.

¹²⁰ 22/ Hac 11.

¹²¹ 63/Münafıkun 7.

¹²² 3/Âl-i İmran 119.

¹²³ 58/Mücadile 8.

¹²⁴ Umerî, E. Z., *Medine Toplumuna*, (çev: Nureddin Yıldız), Risale Yayınları, İstanbul 1992, s. 144.

¹²⁵ Vakıdî, *Megâzî*, I, 341.

getirmiştir.¹²⁶ Bu çabalarının sonuç vermemesi dolayısıyla açıktan Müslümanlara karşı koyamayacaklarını anlayan nifak gurupları, intikam duygularını sinsice gidermenin yoluna koyulmuşlardır.

Halid b. Süfyan'ın öldürülmesiyle harekete geçen Lihyaogulları, Adal ve Kare kabilelerinin münafıklarıyla işbirliğine girmişlerdir.¹²⁷ Masum kılığına giren Adal ve Kare kabilesine mensup altı kişilik bir gurup Resûlullah (sav)'a gelerek, kabilelerinde İslâm'ın yayıldığı gerekçesiyle Allah Resûlü (sav)'nden Kur'an okutup İslam'ı anlatacak muallimler istemişlerdir.¹²⁸ Allah Resûlü (sav), onların bu isteği karşısında, Asım b. Sabit (ra) başkanlığında on kişilik sahabi'yi heyetle göndermiştir.¹²⁹ Yolda giderken heyetten biri ayrılıp durumu Lihyaogulları'na haber vermiş, Lihyaogulları'nın okçuları ve eli kılıç tutanları gelerek sahabilerin etrafını sarmışlardır. Recı kuyusu başında pusuya düşen ve kahramanca savaşan sahabilerden yedisi orada şehid olmuş, Mekke'ye götürmek üzere teslim aldıkları üç sahabiden Abdullah b. Tarık (ra), yolda fırsatını bulup kaçarken taşla şehid edilmiş, Hubeyb b. Adıyy (ra) ve Zeyd b. Desinne (ra)'yi de Mekke'de satmışlardır.¹³⁰ Bedir ve Uhud savaşlarına katılan bu iki sahabi¹³¹ Mekkeliler tarafından Bedir'in intikamını almak gayesiyle, çeşitli işkencelerle şehid edilmişlerdir. Türlü işkencelerle Allah Teala yolunda ilk idam edilen Hubeyb (ra) ve sonra da Zeyd (ra) olmuştur. İdamdan önce iki rekât namaz kılmak için izin isteyen Hubeyb (ra), bu hareketiyle idam öncesi iki rekât namaz kılma adet ve sünnetini başlatan ilk kişi olmuştur. Allah Resûlü (sav), bu ihaneti yapanlara bir ay boyunca namazlardan sonra beddua etmiştir.¹³²

Görüleceği üzere başta masum kılığına giren münafıklar, Allah Resûlü (sav)'ne gelerek "Biz Müslüman olduk, bize irşad heyeti gönder" diye yalvarıp daha sonra da heyeti haince okçuların eline bırakmışlardır. Kalpleri nifak tohumlarıyla dolu, ikiyüzlülük, yalan ve ihaneti kendilerine ilke edinmiş olan münafıkların Allah Resûlü (sav)'ne yaptıkları bu ihanet ilk olmayıp sonda olmayacak büyük çapta bir ihanettir.

Allah Resûlü (sav), kendisini kandırmaya teşebbüs eden bir kimsenin kendisini ikinci defa kandırmaya teşebbüs etmesine bu fırsatı vermemiş ve gerekli cezayı uygulamıştır. Benî Cümh kabilesinin şairi olan Ebu Azze, fakir ve çoluk çocuğu fazla olan bir kimsedir. Bu müşrik şair Bedir savaşına katılmış ve şairleriyle Kureysi desteklemiştir. Bedir de esir edilmiş olan Ebu Azze serbest bırakılma şartlarından biri olan dörtbin dirhemi ödeme imkânına da sahip olmadığından¹³³ Hz. Peygamber'le görüşmüş ve ona ödeme imkânının olmadığını bildirerek eman istemiştir.¹³⁴ Allah Resûlü (sav)'nün eman vermesi üzerine Ebu Azze Müslümanların zararına ve

¹²⁶ İbn Sa'd, *Tabakat*, II, 51.

¹²⁷ Vakıdî, *Meğâzî*, I, 354.

¹²⁸ İbn Hişam, *Sîre*, III, 178; İbn Sa'd, *Tabakat*, II, 55.

¹²⁹ Vakıdî, *Meğâzî*, I, 355; Ahmed B. Hanbel, II, 294; Buharî, *Meğâzî*, 38. Vakıdî, yedi kişinin gittiğini bildirir: Mersed b. Ebi Mersed, Halid b. el-Bükeyr. Abdullah b. Tarık, Muattib b. Ubeyd, Hubeyb b. Adıyy, Zeyd b. Desinne, Âsım b. Sabit. On kişi olup Mersed b. Mersed başkanlığında ve on kişi olup Âsım b. Sabit başkanlığında olduğu da söylenmektedir. Vakıdî, *Meğâzî*, I, 355.

¹³⁰ İbn Sa'd, *Tabakat*, II, 56; İbn Hişam, *Sîre*, III, 180.

¹³¹ İbn Hişam, *Sîre*, II, 173; İbnü'l-Esir, İzzüddîn Ebu'l-Hasen Ali b. Muhammed (630/1232), *Üsdü'l-Ğabe fî Ma'rifeti's-Sahâbe*, Daru's-Şa'b, (y.y), 1390/1970, II, 286.

¹³² Buharî, *Meğâzî* 38; Ebü Dâvud, *Cihad* 115, *Cenaiz* 6.

¹³³ İbn Hişam, *Sîre*, III, 6.

¹³⁴ İbn Hişam, *Sîre*, II, 315.

Resûlullah (sav)'ın aleyhine olan hiçbir zararlı faaliyete katılmayacağına dair söz vermiş ve orada Hz. Peygamber'in lehine şiir söylemeye ve onu methetmeye başlamış,¹³⁵ serbest olarak Mekke'ye dönmüştür.¹³⁶

Bedir'den sonra yapılan Uhud savaşına hazırlanma aşamasında Müşrikler Ebu Azze'ye gelip onun zayıf noktası olan dünyaya meylini harekete geçirerek onu Bedirde olduğu gibi şiirleriyle destek olmasına ikna etmişlerdir. Zayıf karakterli ve menfaatine düşkün olan Ebu Azze, Uhud'a katılmış ve savaş sonunda geri çekilen müşrik birliklerinin içerisindeyken sabaha doğru Asım b. Sabit (ra) tarafından yakalanmıştır. Resûlullah (sav)'ın huzuruna getirilen Ebu Azze, Resûlullah'ın Bedirdeki verdiği sözü hatırlatırcasına yüzüne bakmasına karşılık Bedirdeki gibi aynı mazeretleri tekrar etmeye başlamıştır. Allah Resûlü (sav), “*Sen bana Bedir’de söz verdiğin halde sözünü yerine getirmedin. Vallahi bundan sonra ellerini yanaklarına sürüp Muhammed’e iki defa ihanet ettim(kandırdım) diyerek Mekke’de geçmene müsaade etmeyeceğim*” diyerek ihanetine karşılık ölüm cezasını tatbik ettirmiştir.¹³⁷

Mümin insan merhametli, sabırlı, affedici ve yardımsever insandır. Fakat mümin kandırılmaya bilhassa iki defa aldatılmaya izin vermez. Allah Resûlü (sav) de bu gerçeği dile getiren bir sözlerinde “*Şüphesiz Mümin aynı delikten iki defa sokulmaz*” buyurmuştur.¹³⁸

Burada olduğu gibi Münafık ruhlu insanlarda görülen bir özellik te her ortamın hesabını yapmalarıdır. Menfaat nereden gelirse oraya yönelmeyi ilke edinen bu tipler, fırsat verildikçe ihanete devam edeceklerdir. Kur’an’da cimri, yalancı ve kibir sahibi oldukları,¹³⁹ maddi menfaat için namaz kıldıkları, gerçekte ibadette isteksiz oldukları,¹⁴⁰ Allah’ı ve müminleri alaya aldıkları,¹⁴¹ bildirilmektedir. Netice itibarıyla münafık, içerisinde saklamaya çalıştığı birçok psikolojik hastalıkla, kendisinden sakınılması gereken bir görüngüdür.¹⁴²

Münafık zümresi özellikle fırsat buldukları an Hz. Peygamber’i arkadan vurmaya çalışmaktan geri durmamışlardır. Tebük savaşı Allah Resûlü (sav)’nın farklı bir taktik uyguladığı savaştır. Diğer savaşların tersine bu savaşta Resûlullah (sav), nereye gidileceğini söylemeden, gidilecek yerin uzaklığını, zamanın dar olduğunu, düşmanın çokluğunu bildirerek ashabına hazırlık yapmalarını bildirmiştir. Bu durumu fırsat olarak değerlendiren münafıklar, savaş öncesi ve sonrasında bir hayli nifak faaliyetine girişmişlerdir.

Savaş öncesinde Münafıkların ilk ihaneti Süveylim isminde bir Yahudi’nin evinde toplanmakla başlamıştır. Zira münafıklar bu evde toplanarak Tebük savaşına katılmak isteyenlere mani olmaya çalışmışlardır. Münafıkların bu ihaneti kendisine ulaştınca

¹³⁵ “Sen Allah’ın Resûlü Muhammed’sin. Sen öyle bir insansın ki, yüce Allah’ın yardımıyla insanları hak ve hidayete davet ediyorsun.” Bkz: İBN HİŞAM, *Sîre*, III, 110.

¹³⁶ İbn Hişam, *Sîre*, III, 110.

¹³⁷ İbn Hişam, *Sîre*, III, 110.

¹³⁸ Ahmed B. Hanbel, II, 115–379.

¹³⁹ 9/Tevbe 67; 63/ Münafıkun 1, 5.

¹⁴⁰ 4/Nisa 142.

¹⁴¹ 9/Tevbe 65, 79.

¹⁴² Hamdi İŞCAN, *Kur’an’a Göre Münafıkların Özellikleri*, Işık Yayınları, İstanbul, 2003, s. 117.

Allah Resûlü (sav), ashabtan Talha b. Ubeydullah (ra) başkanlığında bir ekip göndererek bu evi yıktırmıştır.¹⁴³

Savaş hazırlıkları esnasında Münafıkların Resûlullah (sav)'a karşı yaptıkları bir başka ihanet te Mescid-i Dırar'ı inşa etmeleridir. Allah Resûlü (sav), Tebuk seferi için hazırlanırken mescidi yaptıran münafık gurup “*Ya Resûlullah! Yağmurlu günde basta ve uzğa gidemeyecek kimselerin namaz kalabilmesi için bir mescid yaptık*” diyerek Resûlullah (sav)'dan mescide gelip namaz kıldırmasını istemişlerdir.¹⁴⁴ Zahirin bakıldığında masumane bir söylem olarak görünen bu ifadeler aslında menhus bir niyetin ürününden başka bir şey değildir. Münafıkların sürekli başvurdukları silah olan yalan ve ikiyüzlülük burada da kendini göstermiştir. Bu defa da siyasi ve etnik ayrımcılık denemesine teşebbüs ettikleri görülmektedir. Niyette İslam Cemaatini bölmek olan bu tutum ve davranış ilahi ihbar neticesinde akim kalmıştır. Müslümanlar bir savaş hazırlığında iken, böyle zor bir ortamda münafıkların Resûlullah (sav)'a bu şekilde teklif götürmeleri de dikkat çekicidir. Nifak'ın zirveye çıktığı bir dönemde Nebi (sav), sıkıntının etkisiyle mescide gitmeyeceğini söylese¹⁴⁵ münafıklar ayaklanıp iç savaş tehlikesi oluşturabilirlerdi. Hz. Peygamber (sav), buranın nifak yuvası olduğunu hissediyordu. Fakat ortada kesin bir delil ve ilahi bir uyarı da olmadığından yukarıdaki tehlikeleri göz önüne alarak olumlu cevap vermiştir. Nitekim Mescid-i Dırar'ı¹⁴⁶ inşa edilirken onu yapanlardan biri olan Bahzec'e Allah Resûlü (sav) “*Yazıklar olsun bununla ne yapmak istiyorsun' diye sormuş. Bahzec de 'Ya Resûlallah! Vallahi iyilikten başka bir şey düşünmüyorum'* demiştir.¹⁴⁷

Ayrıca münafıkların Hz. Peygamber (sav)'e yaptıkları bu teklifin altında yatan nifakı bazı Sahabeler de sezmiştir. Sahabeden Asım b. Adiyy (ra), Resûlullah (sav)'ın münafıklara olumlu cevap vermesini yadırgayarak “*Vallahi, bu mescidi münafıklardan başkası yapmaz*” demiştir. Hatta bu Sahabeler Tebuk seferinden dönüncüye kadar vahy-i ilâhî'nin geleceğini ümit etmişlerdir.¹⁴⁸ Hz. Peygamber (sav), Tebuk seferinden dönerken işin iç yüzü kendisine vahiyle bildirilmiş,¹⁴⁹ bunun üzerine Allah Resûlü (sav), birlik göndererek Mescid-i yakıp yıktırmıştır.¹⁵⁰

Kendi aralarında herhangi bir şekilde toplanarak cemaatleşemeyen münafık zümresi, ibadet ve dindarlık gibi masumane bir bahane vasıtasıyla toplanıp nifaklarını organize etmek gayesiyle bu mescidi yapmışlardı. Resûlullah (sav) işte bu nefret verici

¹⁴³ İbn Hişam, *Sîre*, IV, 160.

¹⁴⁴ İbn Hişam, *Sîre*, IV, 173–174.

¹⁴⁵ Allah Resûlü (sav), münafıkların bu teklifine “*Şu anda sefere çıkmak üzereyim, şayet seferden döner de Allah Teala izin verirse mescidinize gelip size namaz kıldırırım*” şeklinde cevap vermiştir. Bkz: İbn Hişam, *Sîre*, IV, 173.

¹⁴⁶ Dırar Mescidini yapanlar oniki kişidir: Hizâm b. Hâlid, Sa'lebe b. Hâtub, Muattb b. Kuşeyr, Ebû Habîbe b. el-Ez'ar, Abbâd b. Huneyf, Cârîye b. Âmir, Cârîyenin iki oğlu Mucemmi' b. Cârîye ve Zeyd b. Cârîye, Nebtel b. el-Hâris, Bahzec, Bicâd b. Osmân, Vedit'a b. Sâbit. Bkz: İbn Hişam, *Sîre*, IV, 174. İbnü'l-Esir, Mahşi b. Humeyr'in dırar ashabından olduğunu, fakat daha sonraları tevbe ederek isminin Abdullah b. Abdurrahman olarak değiştirilip Yemame savaşında şehid olduğunu bildirir. Bkz: İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-Cabe*, V, 126.

¹⁴⁷ Taberî, Ebû Cafer Muhammed b. Cerîr (310/922), *Câmi'ul-Beyân an Te'vili Ayi'l-Kur'an*, Daru'l-Fikr 1415/1995, XI, 24.

¹⁴⁸ Vakidi, *Meğâzi*, III, 1048.

¹⁴⁹ 9/ Tevbe 107–110.

¹⁵⁰ Buhârî, Salât 46, Müslim, Mesacid, 263.

gayeye karşı olduğundan¹⁵¹ sert tedbirler almış ve Münafıkların bu şekilde bu tertiple toplanmasını kanun dışı bir hareket olarak değerlendirmiştir.¹⁵² Allah Resûlü (sav), bu tutumuyla aynı zamanda onların etnik ayrımcılık çabalarını da önlemiştir.

Tarihçi Heykel, Mescid-i Dırrar'ın yakıtılmasıyla münafıklara karşı yürütülen siyasetin şiddetlenmesini şöyle açıklamaktadır: Tebük seferinden sonra İslam, Medine'nin dışına çıkıp Arabistan'ın her tarafına, hatta Arabistan'ın da dışına çıkmak üzere idi. Dolayısıyla Hz. Peygamber (sav)'in de kontrolünün dışına çıkmış oluyordu. Bu zamandan itibaren Müslümanlar arasında çıkacak problemlerin takip edebilmesi mümkün değildi. Eğer ciddi önlemler alınmazsa münafıklar eskisinden daha tehlikeli olabilirdi. Böyle bir zamanda münafıklara göz yumulmayıp, aksine sert tedbirler alınması gerekmektedir. Bundan dolayı Allah Resûlü (sav), Tebük seferinden sonra onlara karşı daha şiddetli davranmıştır.¹⁵³

Sonuç

Hz. Peygamber'e karşı sergiledikleri tutum ve davranışlarını ele aldığımız bu bölümde, bu toplulukların Hz. Peygamber'e karşı kıskançlık ve kin duymalarının sonucu olarak sürekli düşmanca tutum ve davranışlar sergiledikleri görülmektedir. Saygısızlıkta sınır tanımayan bu topluluklar yakaladıkları her fırsatta gerek sözlü ve gerekse fiili olarak menfi tavırlarını ortaya koyarak saygısızlıklarını sergilemişlerdir.

Öncelikli olarak Hz. Peygamber'in nübüvvetini ilan etmesiyle birlikte vahye ayak direyen müşrikler tarafından Hz. Peygamber'e karşı başlatılan alay, hakaret, menfi propaganda, işkence ve zulümlerin, Müslümanların çoğalmaya başlamasıyla beraber iyice şiddetlendiği görülmektedir. Müşrikler, kin ve düşmanlıklarını Hz. Peygamber'i öldürmeye teşebbüs edecek kadar ilerletmiştir. Hz. Peygamber'in Medine'ye hicretiyle birlikte ortaya çıkan Münafık topluluğu da zaman zaman fırsat geçtikçe Allah Resûlü (sav)'ne karşı saygısızlık yapmaktan geri durmamış ve bu topluluk ta Resûlullah (sav)'ın vücudunu ortadan kaldırmaya teşebbüs edecek kadar düşmanlıkta sınır tanımamıştır. Ehl-i Kitap olarak adlandırılan Yahudi ve Hıristiyan toplulukları da özellikle Yahudiler olmak üzere Hz. Peygamber'e hasetliklerinin sonucu olarak sürekli menfi tavır takınmışlardır. Allah Resûlü (sav)'nün Medine'deki yaptığı antlaşmayı ve Medine'nin iç huzurunu bozan Yahudi topluluğu Hz. Peygamber ile sürekli savaş ve çatışma halinde olmuştur. Bu grup ta Hz. Peygamber'e suikast teşebbüsünde bulunacak kadar düşmanlıklarını ilerletmiştir.

Hz. Peygamber'i öldürmeye teşebbüs edecek kadar kin ve düşmanlıkta ileri giden bu guruplar netice itibariyle bu amaçlarına ulaşamamışlardır. Hayatı bu topluluklara karşı mücadele içerisinde geçen ve bunlara karşı gerekli önlemleri alan Allah Resulü (sav), bunların düşmanlıklarından ve sinsî planlarından kimi zaman ilahi ikaz neticesinde, kimi zaman aradaki beşer vasıtasıyla ve kimi zaman da tecrübesini konuşurarak korunmuştur.

Münafık, Müşrik ve Ehl-i Kitap toplulukları tarafından Hz. Peygamber'e yapılan düşmanca tutum ve davranışların sadece o dönemde kalmayıp aradan geçen süre

¹⁵¹ İbrâhim Canan, "Hz. Peygamber'in Münafıklara Karşı Takip Ettiği Siyaset", s. 250.

¹⁵² Ahmet Sezikli, *Hz. Peygamber Devrinde Nifak Hareketleri*, T.D.V Yayınları, Ankara, 1994, s. 186.

¹⁵³ Muhammed Heykel, *Hazreti Muhammed Mustafa*, (Çev: Ömer Rıza Doğrul), İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1985, s. 427.

zarfında bugüne kadar devam ettiği ortadadır. Batı'da dini ve siyasi taassuptan kaynaklanan son derece seviyesiz yazı ve karikatürlerin gün yüzüne çıkması Hz. Peygamber döneminden bu yana devam eden İslam karşıtlığını hatırlatmaktadır. Gümüş Müslümanları ise bu tür düşmanca tutum ve davranışlara prim vermemeli, bunu da yaparken düşmanın silahıyla silahlanıp çağdaş yöntemler kullanarak tepkisini ortaya koymalıdır.

Kaynakça

- ABDURREZZAK, Ebû Bekr Abdurrezzak b. Hemmâm es-San'ânî, *el-Musannef*, (tah: Habîburrahman el-A'zamî), I. Baskı, Beyrut 1392/1972.
- AÇIKEL, Yusuf, Kur'an ve Hadisler Işığında Ehl-i Beyt, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2009.
- AHMED B. HANBEL, el-Müsned, Çağrı Yayınları, (y.y), (t.y).
- Ahmet Cevdet Paşa, Kısas-ı Enbiya ve Tevârih-i Hülefa, Bedir Yayınevi, İstanbul 1386/1966.
- ARNALDEZ, Roger, Hz. Muhammed, (Çev: Burhanettin Semi), İstanbul, 1982.
- BAŞKAN, Özcan, Bildirişim, İst 1988.
- BELAZURÎ, Ahmed b. Yahya b. Câbir, Ensabü'l-Eşraf, (tah: Muhammed Hamidullah), Darü'l-Marife, Mısır 1959.
- BEYHAKÎ, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyin, Delâilu'n-Nübüvve, (Nşr: Abdulmu'ti Kal'acî), Beyrut 1405/1985.
- BROCKELMANN, Carl, İslam Milletleri ve Devletleri Tarihi, (çev: Neşet Çağatay), Ankara 1964.
- BUHÂRÎ, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail, el-Câmiu's-Sahîh, Çağrı Yayınları, (y.y), (t.y).
- CANAN, İbrahim, "Hz. Peygamber'in Münafıklara Karşı Takip Ettiği Siyaset", Diyanet Dergisi, S. IV, Ankara 1977.
- CANAN, İbrahim, Hadis Ansiklopedisi Kütüb-i Sitte, Akçağ Yayınevi, İstanbul, (t.y).
- DARİMÎ, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdurrahman, Sünen-i Dârimî, Çağrı Yayınları, (y.y), (t.y).
- DEMİRCAN, Adnan, Hz. Peygamber Devrinde Münafıklar, Esra Yayınları, İstanbul 1996.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, KILIÇKINI, Neval, Büyük Türkçe Sözlük, İstanbul 1975.
- EBU DAVUD, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî, es-Sünen, Çağrı Yayınları, (y.y), (t.y).
- ELMALILI, M. Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, (sad: İsmail Karaçam ve Arkadaşları), Azim Neşriyat, İstanbul, (t.y).
- EMİROĞLU, H. Tahsin, Esbab-ı Nüzul, Konya 1965.
- ESBAHÂNÎ, Ebû Nua'ym, Delâilu'n-Nübüvve, (tah: Muhammed Ravvâs Kal'acî, Abdülber Abbâs), III. Baskı, Beyrut 1412/1991.
- ESED, Muhammed, Kur'an Mesajı, (ter: Cahit Koçtak, Ahmet Ertürk), İşaret Yayınları, VI. Baskı, İst 1999.
- GÖRMEZ, Mehmet, Sunnet ve Hadisin Anlaşılması ve Yorumlanmasında Metodoloji Sorunu, T.D.V. Yayınları, Ankara 1997.
- HALEBÎ, Ali b. Burhâneddîn (1044/1634), İnsânü'l-Uyûn fî Sîretü'l-Emîni'l-Me'mûn (es-Sîretü'l-Halebiyye), (y.y), (t.y).

- HAMİDULLAH, Muhammed, Hz. Peygamber'in Altı Orjinal Mektubu, (ter: Mehmet Yazgan), Beyan Yayınları, İstanbul 1990; İslâm Peygamberi, (çev: Salih Tuğ), İrfan Yayınları, V. Baskı, İstanbul 1993.
- HEYKEL, Muhammed, Hazreti Muhammed Mustafa, (Çev: Ömer Rıza Doğrul), İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1985.
- IZUTSU, Toshihiko, Kur'an'da Dînî ve Ahlâkî Kavramlar, (ter: Selâhattin Ayaz), İstanbul (t.y).
- İBN HACER, Ahmed b. Ali b. Hacer el-Askalânî (852/1448), el-İsabe, fi Temyîzi's-Sahabe, (tah: Adil Ahmed Abdu'l-Mevcud, Ali Muhammed Muaviz), Daru'l-Kütübî'l İlmiyye, I. Baskı, Beyrut 1995/1415.
- İBN HİŞAM, Ebu Muhammed Abdülmelik (218/833), es-Sîretü'n-Nebeviyye, (tah: Mustafa es-Sakka, İbrahim el-Ebyari, Abdü'l-Hafiz Şibli), İhyâu't-Türasi'l-Arabi, III. Baskı, Beyrut 1391/1971.
- İBN KESİR, Ebu'l-Fidâ İsmâil b. Ömer (774/1372), el-Bidâye ve'n-Nihaye, Daru'l-Marife, I. Baskı, Beyrut 1966; Tefsîru'l-Kur'ani'l-Azîm, Dâru İbn Hazm, I. Baskı, Beyrut, 1420/2000.
- İBN MANZUR, Ebu'l-Fadl Cemâluddin Muhammed İbn Mükerrrem (711/1311), Lisanü'l-Arab, Daru'l-Fikr, Beyrut 1990.
- İBN SA'D, Ebû Abdullah Muhammed, et-Tabakatü'l-Kübra, Daru Sadr, Beyrut (t.y).
- İBN-İ SEYYİD'İN-NAS, Uyunu'l-Eser fi Fünuni'l-Meğazî ve's-Şemâil ve's-Siyer, I. Baskı, Beyrut 1977.
- İBNÜ'L-ESİR, İzzüddin Ebu'l-Hasen Ali b. Muhammed (630/1232), Üsdü'l-Ğabe fi Ma'rifeti's-Sahâbe, Daru's-Şa'b, (y.y), 1390/1970.
- İŞCAN, Hamdi, Kur'an'a Göre Münafıkların Özellikleri, Işık Yayınları, İstanbul, 2003.
- KAYIKLIK, Hasan, "Allport'a Göre Dînî Yaşayışa Gelişimsel Bir Açılım," Dînî Araştırmalar Dergisi, Ankara 2003.
- KÖKSAL, M. Aşım, İslam Tarihi, Şamil Yayınları, İstanbul 1987.
- MÂLİK b. Enes (179/795), el-Muvatta, Çağrı Yayınları, (y.y), (t.y).
- MİRAS, Kâmil, Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi, V. Baskı, D.İ.B Yayınları, Ankara 1981.
- MÜNAVİ, Abdurrauf, Feyzu'l-Kadîr Şerhu Camiu's-Sağîr, I. Baskı, Mısır 1356/1938.
- MÜSLİM, Ebu'l-Huseyn Müslim b. Haccac el-Kuşeyrî (261/875), el-Câmiu's-Sahih, Çağrı Yayınları, (y.y), (t.y).
- NESÂİ, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb, es-Sünen, Çağrı Yayınları, (y.y), (t.y).
- SÂBÛNÎ, Muhammed Ali, en-Nübüvvetu ve'l-Enbiyâ, Dîmeşk, 1989.
- SEZİKLİ, Ahmet, Hz. Peygamber Devrinde Nifak Hareketleri, T.D.V Yayınları, Ankara, 1994.
- SURUÇ, Salih, Kainatın Efendisi Peygamberimizin Hayatı, Nesil Yayınları, İstanbul 2004.
- Şemsettin SAMİ, Kamûs-i Türki, Çağrı Yayınları, İstanbul, (t.y).
- ŞENTÜRK, Habil, "Sosyal İlişkilerde Saygı Kavramı: Psikoloji ve Din Açısından Bir Bakış" S.D.Ü.İ.F.D., Yıl:2008/1, Sayı: 20.
- TABERÂNÎ, Ebu'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed, el-Mu'cemu'l-Kebîr, (tah: Hamdi Abdülmecîd es-Selefî), I. Baskı, Bağdad 1399/1979.
- TABERÎ, Ebû Cafer Muhammed b. Cerîr (310/922), Câmi'ul-Beyân an Te'vili Ayi'l-Kur'an, Daru'l-Fikr 1415/1995.

- TABERÎ, Ebû Cafer Muhammed b. Cerîr (310/922), Târihu'l-Ümem ve'l-Mülûk, tahkik: Muhammed Ebu'l-Fadl İbrahim, Beyrut (t.y).
- TAHAVÎ, Ebu Cafer Ahmed b. Muhammed b. Seleme, Müşkîlü'l-Âsar, (tas: Muhammed Abdüsselam Şahin), Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, I. Baskı, Beyrut 1410/1995.
- TİRMİZÎ, Ebû İsa Muhammed b. İsa (279/892), es-Sünen, Çağrı Yayınları, (y.y), (t.y). Türkçe Sözlük, (Heyet), Türk Dil Kurumu, Ankara 1988.
- VAKIDÎ, Muhammed b. Ömer (207/822), Kitâbü'l-Megâzi, (tah: Marsden Jones), Beyrut, 1966.
- YA'KUBÎ, Ahmed b. Ebi Ya'kub b. Ca'fer b. Vehb, Târihu'l-Ya'kûbî, Beyrut 1379/1960.
- YILDIRIM, Suat, Kur'an-ı Hakîm ve Açıklamalı Meali, Işık Yayınları, İstanbul 2002.